

! Let za karisti delav-
skega ljudstva. Delav-
ci so opravičeni do
vsega kar producirajo.

This paper is devoted to
the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

PROLETARIE

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
at Chicago Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4008 W. 31. Str., Chicago, Ill.

"Delavci vseh dežela, združite se!"

PAZITE!

na številko v oklepaju-
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, prilepi-
nega spodaj ali
na ovitku. Ako (506)
je številka
tedaj vam s prihodnje
številko našega lista pe-
tote naročnina. Prosi-
mo, ponovite je takej.

ŠTEV. (NO.) 505.

SLOVENSKO GLASILO JUGOSLOV. SOCIALISTIČNE ZVEZE.

CHICAGO, ILL., DNE 15. MAJA, (MAY) 1917.

LETO (VOL.) XII.

Demokracija v dobi krize.

Vojni časi prinašajo vedno gotove nevarnosti za demokracijo. Skoraj povsod namreč se prevladuje mnenje, da se more vojna le diktatorsko voditi, češ da nastane sicer kaos, katerem je vsak uspeh nemogoč. To argumentiranje služi prav posebnemu monarhični, institucijski, ki polaga vso moč v roke ene same osebe in s tem, kakor pravijo, izključuje možnost vsakega protislovja in nerada.

Kdor je vaju kratko misliti, bo lahko sprejel tako trditve za dokaz. Pa vendar je ta nauk popolnoma zgrešen. Če je tista ena oseba, kateri je izročena oblast, nesposobna, mora dosledno vse skupaj hudič vzeti.

Ni pa treba niti tega. Napake monarhičnega nauka kažejo monarhije same v praksi. Noben posebeznik ni iz takega nenavadnega testa, da bi mogel v dejanju izvrševati vso oblast, ki mu je izročena kot vladarju; niti uspešno kontrolirati ne more vseh tistih, ki jih nastavi za izvrševanje oblasti, in čim večja je avtokracija, tem več je anarhija v njej.

Toda sedanja vojna je dala zagovornikom diktature nove argumente. Pozivajo se na Nemčijo. Kažejo nam jo, od vseh strani obdano od sovražnikov, pa vendar več kakor dve leti na vseh straneh zmagovito. To — pravijo — je bilo le zato mogoče, ker se Nemčija ni igrala demokracije, ampak izročila Hindenburgu diktatorsko vojaško moč, von Batoekemu diktatorsko oblast nad živili in ker enostavno komandira svoje zaveznike. Njeni nasprotniki imajo pa povsod odboje, vsak čas konferenec, vse se posvetuje, nihče ne ukazuje, in zato so bili neprenehoma tepeni.

Iz tega sledi, da naj se v vojnem času pome-
de vsake demokracije, konstitucionalnost in svo-
boda, pa naj se vse uredi diktatorsko.

Ali navedeno mnenje o nemških zmagah ima veliko luknjo. Gotovo se ne more tajiti, da je dosegla Nemčija militariistično velike uspehe, in da je vzdržala svojo notranjo situacijo kljub velikanskim težavam. Ampak tega ni pripisati nobeni diktaturi in nobeni avtokraciji, temveč na eni strani dejstvu, da se je Nemčija v resnici veliko

bolj smoteno pripravljala za vojno, kakor njene nasprotnice, na drugi strani pa organizaciji. Ne Batoekijeva diktatura, ampak obširna organizacija je Nemčijo rešila izstradanja.

Kar se tiče vojne v najožjem smislu, vojskovanja, gotovo ne bi moglo biti uspešno, če bi se ponovile razmere iz časa blagopokojnih Hofkriegs-ratov, ko ni smel vojskovodja pričeti nobene bitke, dokler mu ni kurir prinesel dovoljenja z Du-naja. Ali taki nezmisljivosti nimajo nič opraviti z demokracijo. Oni dokazujejo, da se ne smejo delati neumnosti, če se hoče doseči uspeh in da se mora z odgovornostjo družiti tudi gotove pravice, ne pa da je diktatura boljše od demokracije.

Tudi v Zedinjenih državah opažamo, odkar so se zapletle v vojno, veliko nagnjenje za suspen-diranje demokracije. Pokazalo se je popolnoma jasno v takozvanem vohunskem zakonu, ki je obse-gal cenzurne določbe zoper svobodo besede. Dav-ljenje tiskovne svobode je sedaj za enkrat pora-ženo. Večina za svobodo časopisja je bila sicer majhna, toda bila je večina. Tudi po ovinku čez pošto, s prepovedjo poštnega razpošiljanja, se ne bo moglo meni nič tebi nič zadušiti svobodno mnenje. Da je bila cenzurna točka v vohunskem zakonu poražena, je znamenje, da je ostalo v kongre-su vendar še nekaj demokratske vesti, četudi jo je treba včas s kolom podrezati. Mala razlika v glasovih dokazuje, da bi bila najbrže vladna pred-loga v celoti in brez sprememb dobila večino, če ne bi bilo časopisje vodilo ostrega boja zoper na-gobčnik in če ne bi bil naval petelij pokazal kon-gresnikom in senatorjem, da ne bodo s takimi re-akcionarnimi sklepi nič kaj posebno ustregli vo-lilecem.

Naskok na svobodo časopisja pa ni bil pojav sam zase, ampak spada v protidemokratsko stru-jo, ki jo ustvarjajo vojne razmere sploh. Kakor naj bo diktatura nad vojaki, nad orožjem, nad strategičnimi načrti, tako naj bo tudi diktatura nad časopisjem. Najde naj se ena glava, vse mo-drosti polna, in ta naj odloča, kaj se sme pisati in kaj ne.

Če iščemo vire tega diktatorskega stremlje-nja, lahko spoznamo, da so nagibi različni. Že davno imamo v deželi vsakovrstne nasprotnike demokracije. Njim je vojna le dobrodošla prete-va za uresničenje njihovih starih načrtov. Kakor upajo, da bodo Zedinjene države vsled sedanje vojne trajno militarizirane, tako mislijo, da bi se s pozivom na vojno lahko po vrsti odpravljale demokratske institucije sploh. Tudi v Ameriki ima-mo ljudi, ki se ne bi prav nič upirali monarhiji, niti ne pravi avtokratski monarhiji, če bi si le mogli zagotoviti dovolj močan vpliv na dinasti-jo in dvor. Razum nekaterih fantastov, ki sanja-rijo o blišcu, odsevaajočem od kron in o moči, vz-evetajoč iz žezel, spadajo sem razni kapitalistični kralji, ki vidijo v državno političnem absolutizmu močno jez zoper novo demokracijo, zoper gospo-darsko enakopravnost ljudstva.

Oni pozdravljajo vsako avtokratsko uredbo; njim je vojna izvrsten plašč, s katerim se dajo zagrinjati njih pravi nameni. Njihovi agenti naj-glasneje kriče, da se ne more zmagati z neomeje-no svobodo tiska, besede, združevanja, štrajka i. t. d.

Poleg njih so drugi, ki res verujejo, kar tro-bijo kapitalistična trobila, vedoča, da se lažejo. Vsak narod in vsaka dežela ima svoje odkritosr-
ne patriote, katerim se ne more očitati nepošte-nost mišljenja; le preko plota lastnega naroda ne pridejo njihove misli in ne spoznajo, da so tudi dežele in narodi le deli večjih enot. Vse njihovo za-nimanje, vse mišljenje in stremljenje ostaja za to plotom. In ko je potegnula vojna tudi deželo za plotom na svetovno krvavo pozorišče, hrepene po zmagi iz zgolj patriotskih nagibov.

Tako jih je bilo mnogo na Ruskem, ki so že-leli rusko zmago le zato, ker so Rusi, ne da bi se bili vprašali, kako bo zmaga ali poraz vplival na notranje ruske in na zunanje svetovne razmere. Tako koprne nemški patrioti po nemški zmagi in nobena misel se jim ne dotakne vprašanja, če ne bi bil poraz Nemčije oprostitev Nemčije same

od notranje domače more in oprostitev sveta od trajne vojne grožnje.

Ameriški patrioti žele zmago Amerike zato, ker so Američani. Wilsonova poslanica, boj de-mokracije zoper avtokracijo, usoda ruske revolu-cije so jim le pomožne vloge, dekorativna sred-stva. Zmago Amerike hočejo, vse drugo stoji da-leč ob strani.

Da se pride do zmage, je pa — menijo — tre-ba odstraniti vse, kar bi moglo ovirati zmago. In pri tem podlegajo sugestiji, da so — demokratske institucije na poti zmagi.

Taki idealisti niso sovražniki svobodne besede, svobodnega tiska, svobodnega zborovanja. Pri vsaki priliki bodo naglašali, da so to ameriške u-stanove. Ali zaradi posebnega cilja, zaradi zmagi je treba doprinesati žrtve.

Če bi bilo res tako, bi prišli do čudnega zaključka, da mora demokracija, ki se bojuje zoper avtokracijo, žrtvovati sama sebe zase in vpeljati pri sebi avtokracijo, da se reši — avtokracije.

Ali to je absurdno. V resnici je avtokracija potrebna le za uspehe avtokracije. Demokracija pa more vse svoje uspehe le demokratsko dosega-ti. In če je v normalnih časih demokracija korist-na, je v kritičnih časih še bolj potrebna.

Seveda dela demokracija lahko napake, ka-kor jih dela avtokracija; toda napake prve se ve-liko lažje spoznajo in popravijo, kakor napake druge. In svoboda izražanja mnenja v tisku in go-voru je najpoglavitejše sredstvo, da se prepreči-jo napake, ali pa že storjene popravijo.

Če pade ta svoboda, so v nevarnosti vse osta-le demokratske institucije. Kajti čim zmaga mi-šljenje, da je diktatura potrebna zaradi uspeha, se bo hotela diktatura polastiti vsake panoge, sva-rilo in kritika bo pa ubita.

Zagovorniki cenzure delajo, ko je bil nagob-čnik poražen, še zadnje poizkuse, da bi vtihota-pili po ovinkih cenzuro v zakon. Upajmo, da do-žive ti poizkusi enako usodo kakor prvi in da ne pride v pogubo tisto, kar se nam je vedno kazalo kot podlaga ameriškega življenja.

Ogrska volilna pravica.

"Frankfurter Zeitung," ki je navadno dobro obveščena o avstroogrskih dogodkih, poroča, da se je ogrski ministrijski predsednik Stefan Tisza v nekem članku lista "Igaznondo" naslednje iz-razil o splošni volilni pravici na Ogrskem:

"Usoda naše domovine, ki je bila junaško o-branjena na meji, se ne sme ugrelevati s frivol-nim poizkusom uvajanja splošne volilne pravice."

Te besede so Stefanu Tiszi popolnoma primer-ne. Na Ogrskem, kjer je politična reakcija tako velika, kakor nikjer v Evropi, izvzemši morda Turčijo, in kjer je brutalnost povsem sama ob se-bi razumljiva reč, je Tisza najbrutalnejši pred-stavnik nazadnjstva. Pod njegovo vlado so se izvršila sistematična nasilstva, ki so celo za to de-želo kričeča. Pod njegovim režimom se je, sicer pod krinko parlamentarizma, naselil najnesram-nejši absolutizem, ki se je čisto lahko meril z o-nim v caristični Rusiji.

Volilna pravica je na Ogrskem silno omejena in povrh še korumpirana z nesramno volilno geo-metrijo. To ne pomeni le, da je masa ljudstva iz-ključena iz politične pravice, ampak da je tudi omogočena največja politična demoralizacija. "Ogrske volitve" so v srednji Evropi izraz za ve-liko volilno sleparijo. Fevdalni volilni sistem o-mogoča, da ne zmaguje niti večina tistih, ki ima-jo volilno pravico, ampak vedno le vlada.

Ogrsko malo plemstvo in meščanstvo je opo-zicionalno. Socialisti seveda sploh ne morejo do-biti glasu v parlamentu, ker je delavstvo politično popolnoma brezpravno. Ali če bi bile in če bi mo-gle biti volitve vsaj po sedanjem volilnem siste-mu svobodne, ne bi imela sedanja vlada in sploh nobena vlada, ki služi dvoru, nikdar večine. Ma-djarsko meščanstvo je večinoma košutovski; tak je tudi velik del nižjega plemstva in tudi nekaj visoke aristokracije.

Ko so bile po padcu liberalne stranke le en-krat volitve nekoliko svobodne, se je to takoj po-kazalo. V parlament je prišla ogromna opozi-cionalna večina in za dvor so nastale silne stiske. Poizkus z ministrstvom generala Fejervaryja se je popolnoma ponesrečil in naposled ni ostalo nič drugega, kakor imenovati opozicionalno ministr-stvo. Kralj Franc Jožef je moral na svojem dvo-ru sprejeti Franca Košuta, sina tistega Lajoša Košuta, ki je leta 1848. razglasil, da je habsburška dinastija za vse čase na Ogrskem odstavljena.

Kljub ogromni podpori v parlamentu pa je bilo življenje opoziciionalne vlade vendar razme-roma kratkotrajno. Seveda je bila tudi sama mno-go kriva. Če bi bila prav razumela svojo zgodo-vinsko nalogo, bi bila opozicijska porabila svojo ob-last v prvi vrsti za vpeljavo splošne volilne pravice. Le s tem bi si bila mogla napraviti podla-ga, na katero bi se bila lahko boljše opirala. To dolžnost je zanemarila. Vprašanje madjarskih za-stav in ogrske krone v armadi se ji je zdelo važ-nejše. Za te privilegije je bila pripravljena iz-polniti vse dunajske militariistične zahteve, ki so

bile prav tisti čas velikanske. Habsburški dvor je pa zahteval pomnožitev rekrutov itd. brez ome-njenih privilegijev, ki bi bili baje razcepili ar-mado.

Ker se ta spor ni mogel rešiti z nobenim kom-promisom, se je dinastija odločila za nasilstvo. Polkovnik Fabricius je z bajoneti razgal par-lament.

Potem je bil grof Khuen Hedervary, ki je do-kazal svoje despotične sposobnosti kot ban na Hrvaškem, imenovan za ministrskega predse-dnika. Nekaj časa je vodil opozicijo za nos, dokler ni dovršil svojih priprav za nove volitve. Pri teh je bila vsa dežela polna vojaštva in vlada je do-bila veliko večino.

Kdo naj verjame, da se je opozicionalno mi-šljenje madjarske buržvazije čez noč izpremenilo? To meščanstvo, ki je vozilo Fejervaryjeve velike župane v mrtvaških vozovih za sramoto po mestih, je ostalo opozicionalno. Toda malo število volilcev se mnogo laže terorizira, podkupi in sploh korumpira, kakor masa ljudstva.

Dokler bo na Ogrskem volilna pravica taka, kakršna je sedaj, ne bo govora o ustavnosti, am-pak bo vladal absolutizem. Vladi je mogoče, da si sestavi parlament po svoji volji, in tako je vlada logično brez kontrole. Ker je pa Tisza absolutist, je povsem razumljivo, da se upira splošni volilni pravici z vsemi štirimi.

Ogrsko ljudstvo mora ta trma seveda skrajno razburjati. Toliko je politična zavest pač že po vsej Evropi razširjena, da zna ljudstvo vsaj de-loma ceniti pomen političnih prav. Ali razum tega je bila ogrskemu ljudstvu splošna in enaka volilna pravica že davno obljubljena. Fejervary-jev notranji minister Kristoffy je predložil Fran-cu Jožetu načrt volilne reforme na podlagi sploš-ne volilne pravice, in kralj ga je odobril. Toda obljuba je ostala obljuba. Kristoffy je padel, Habsburžani pa nikoli niso mislili, da jih obljube vežejo.

Khuen Hedervary in za njim Lukacs sta še nekoliko slemipila z napovedjo volilne reforme, katere pa vendar nikoli ni bilo. A ko je prišel Ste-fan Tisza, je napravil vsej tej igri brutalen konec.

V parlamentu se je bojevala Justhova stran-ka pošteno za splošno volilno pravico. Izven par-lamenta je socialna demokracija vodila boj. Toda Tisza ni moč, ki se ustraši prelivanja krvi, če je potrebno za njegove interese. Ko so socialisti na-povedali generalen štrajk zaradi splošne volilne pravice, je Tisza enostavno napolnil Budimpešto in ostala večja mesta z vojaštvom, na trgih je taborila infanterija, po vogalih so stale strojne puške, in — štrajk je bil ubit.

Odkar je vojna, se pogostoma ponavlja klie po splošni volilni pravici. V začetku je Tisza od-govarjal na te zahteve, da imajo milijoni v zakopih pač druge misli, kakor volilno pravico in da jih bodo imeli tudi tedaj, kadar se vrnejo iz zakopov.

Sedaj že pravi, da je poizkus uvajanja splošne vo-lilne pravice frivolen.

Da se Tisza kdaj izpreobrne, na to pač ni misliti. Taki oligarhi so nepoboljšljivi. Tudi Tisza spada med tiste, ki mislijo, da je vsaka koncesija slabost in da se vsak despotizem lahko drži, če ima le despot dovolj trdnega volja.

Upor madjarskega tirana zoper splošno volil-no pravico je tem trdovratnejši, ker ima več na-gibov. Prvi je ta, da so njegovi nazori še popol-noma fevdalni. Ogrska je v gospodarskem razvoju še zelo zaostala in njena industrija še nima takega pomena in vpliva kakor v zapadnih deželah. Aristokratski veleposestniki so tam še mali vla-darji, Tisza pa je eden največjih med njimi. Z njihovo gospodarsko močjo je spojena njih poli-tična moč. In Tisza želi, da bi vedno tako ostalo; on tudi verjame, da lahko tako ostane, če je le njegova kasta dovolj trdna in nepopustljiva.

Dosedanji razvoj mu je dajal prav. Velepo-setniško plemstvo gospoduje neomejeno, ker so njegovi reprezentanti brutalni, ker jih krona šči-ti in ker se opirajo na vojsko. In navidezno res ni treba nič drugega, kakor da ostane vladajoča aristokracija energična in brutalna, pa bodo se-danje razmere na Ogrskem ovekovene.

S tem bi bil ovekovečen položaj, ki ni za ne-koliko milijonov ljudi na Ogrskem skoraj nič bolj-ši kakor suženjstvo. Huda mora tlačiti v sedanjih družbi industrijskega delavca. Toda njegovo živ-ljenje je rajske v primeri, s položajem poljedel-skih delavcev na velikih latifundijah. Na tisoče in tisoče jih je po rodovitnih krajih ogrske planja-ve, ki ne spoznajo od rojstva do groba niti naj-manjšega užitka razum želodnega, in še za to je užitek silno pretiran izraz. Edini tolažitelj v nji-hovi mračni bedi je žganje. Kar se pripoveduje o romantičnem življenju madjarskega "čičoša" in poljskega delavca, je vse izmišljeno, in če se od-bijejo od takih pravljic vse laži, ne ostane nič dru-zega kakor stradanje, pomanjkanje in skrb.

Lastniki veleposestev, med katerimi so neka-tera prava mala kraljevstva, vlečejo iz te bede o-gromne krvave profite, ki jim omogočajo pravo fevdalno življenje nekdanjosti.

Druga krivica, ki je utrjena s politično brez-pravnostjo, je nacionalna. Poleg Madjarov žive na Ogrskem Slovaki, Nemci, Rusini, Rumuni, Srbi, Hrvatje, Slovenci. Madjari ne dosegajo polovice vsega prebivalstva, kljub temu vladajo tako ab-solutno, da ne prihajajo vse ostale narodnosti skupaj politično v poštev.

Ali vladajoča kasta hoče otnotno madjarsko državo. Vse nasilno madjariziranje sicer ni imelo tistega uspeha, ki ga je pričakovala oligarhija, da si precej oslabil nemadjarske narode. A poli-tičen sistem je ves čas ohranil in utrdil madjar-sko supremacijo.

Socialni in nacionalni absolutizem bi dobil smrten udarec, če bi se vpeljala splošna in enaka volilna pravica.

Tisza meni, da je njegova moč dovolj veli-ka, da odvrne to nevarnost. Imel bi morda še za dogledno dobo prav in s strojnimi puškami bi še lahko ubijal vsako gibanje za politične pravice, če ne bi bilo vojne, ki tudi Ogrske ne zapusti brez globokih sledov.

Kakor v Avstriji tako so tudi na Ogrskem mogotci udarjeni s slepoto. Tisza imenuje poiz-kus za splošno volilno pravico frivolen. V resnici je njegovo trdovratno avtokratsko stališče fri-volno, ker ne more biti obstanek sedanje Ogrske nič bolj nevarno kakor to.

Notranje demokratske reforme bi bile edi-no, ker bi moglo še rešiti Avstrijo in Ogrsko, vsaj v tem smislu, da bi ostalo približno to, kar je se-daj habsburška monarhija, na nekakšen način skupaj. In sicer bi morale te reforme biti tako dalekosežne, da bi obsegale dober kos resnične socialne svobode in narodno avtonomijo.

Tisza ve, da bi bil to konec sedanje Avstro-Ogrske. Kajti bil bi konec dosedanjega avstro-ogrškega sistema, kar je večjega pomena od geo-grafičnih meja.

Ali ker se Tisza prav zaradi tega upira vsem reformam, izziva rešitev po drugi poti, ki mora postati veliko bolj radikalna, kakor če bi vlada sama odnehala in preuredila notranje razmere. Ta rešitev je vojni poraz ali pa revolucija.

Tisza ne veruje ne v eno ne v drugo. In ker izključuje vsako tako možnost, je njegov račun pomanjkljiv, vsled tega napačen. Ker veruje e-dino vase in v svojo nesramnost, izsiljuje pogin tistega, kar bi baš za vsako ceno rad ohranil.

Ruski vojni minister general Gučkov je demi-sijiral. Svojo demisijo je utemeljil s sledečim pismom ministrskemu predsedniku:

"Z ozirom na položaj, v katerega je bila po-stavljena vlada, zlasti avtoriteta vojnega mini-stra glede na stike z armado in mornarico, kate-rega položaja ne morem izpremeniti, ki pa grozi z usodepolnimi posledicami za obrambo dežele, za svobodo, da, za sam obstanek Rusije, ne morem dalje izvrševati funkcij vojnega in mornariškega ministra in nositi odgovornosti za resne grehe, storjene proti naši deželi."

Ruski justični minister sodrug Kerenski je s toplim apelom nagovoril delegate s fronte in jim razložil nevarnost, ki žuga revoluciji, če ne potrpi armada toliko, da bo sposobna za svojo nalogo na bojišču. Naglašal je, da je sedaj treba treznosti in discipline. "Znali ste trpeti in molčati desetle-tja in izpolnjevati ukaze sovražne vlade. Znali ste celo streljati na svoje lastne ljudi, kadar se vam je ukazalo. Ne morete li sedaj nekoliko potrpeti za svobodo?"

Iz vseh takih vestih je jasno, da gre sedaj na Ruskem za socialistično načelo organizacije, ali pa za anarhijo. Gorje, če bi bila druga močnejša. To bi pomenilo neizogiben povratek carizma.

Boj proti kapitalizmu.

Kapitalizem ima, kakor po vsem svetu, tudi v Ameriki, celo krdelo nasprotnikov v meščanskih, zlasti v malomeščanskih krogih. Toda pojmovanje kapitalizma je v teh krogih popolnoma napačno. Oni ne razumejo sistema, ampak vidijo le kapitaliste, osebe, in če se bojujejo, se ne bojujejo proti sistemu, temveč proti osebam.

Taki nasprotniki kapitalizma ne pridejo do jedra kapitalizma. Zato tudi ne morejo najti ne prave poti ne pravih sredstev za boj. Ohraniti hočejo družabni red kapitalističnega sistema, a v njem bi radi premagali kapitaliste. Seveda je to nezmišl.

Zal da ni tako napačno pojmovanje razširjeno le med meščanskimi, ampak tudi med mnogimi delavskimi krog, prav posebno v Ameriki.

Boj proti kapitalizmu more biti le tedaj uspešen, če se ne vodi proti osebam, temveč proti sistemu.

Posameznemu kapitalistu se ni treba bati ne demokratične, ne republikanske politike. Ni se mu treba bati ne protitrustovih zakonov, ne zakonov za varstvo srednjih slojev.

Postave mu lahko napravijo nekoliko sitnosti — to je vse. Čim jih spozna, najde tudi pot, da se jim izogne. Saj so v Evropi poizkušali z vsemi temi medicinskimi, davno prej nego se v Ameriki rogovili Rooseveltovi.

Imeli smo v Evropi zakone, ki so zahtevali, da mora vsakdo doprinesiti dokaz sposobnosti, če hoče izvrševati kakšno obrt ali industrijo.

Čevljarji so se nadejali rešitve, ker bodo na tak način nemogoče velike čevljarjske fabrike. Kako bo Rothschild dokazal, da se je izučil čevljarstva?

Krojači so bili prepričani, da vzevete njihova obrt; kajti milijonar se ni nikoli učil krojiti hlače in suknje.

Ključavničarji so bili na konju, oni so imeli svoja mojstrska pisma, katerih niso mogli pokazati velekapitalisti.

Čevljarji in krojači, ključavničarji in mizarji, tesarji in kovači so se urezali, kapitalisti pa so si smejali v pest. Kupili so si "sposobne ljudi", kakor se kupuje surovina; oni so predlagali oblačenjem svoja mojstrska pisma, svoja dokazila, vodili so tovarne, — dobiček, kar je glavno, je pa vendar spravljali "nesposobni" kapitalisti.

Vsa mogoča sredstva so iskali, da bi preprečili uničevanje male obrti. In niso ga mogli preprečiti, četudi so zgodaj vstali.

Amerika ni na drugi zemlji, dasi je med njo in Evropo precejšnja luža. Tisti gospodarski zakoni, ki veljajo tam, veljajo tudi tukaj. In nobena sila jih ne odpravi.

Kapitalizem se razvija, se mora razvijati in se bo razvil do svojega najvišjega vrhuna.

Razvoj kapitalizma se ne more preprečiti. Ako se mu pomeče nekoliko polen pred noge, ne pomeni to prav nič. Čez take malenkosti ne štrbunkne zgodovinski velikan.

Vendar bo moral tudi kapitalizem umreti kakor vse, kar je rojeno in vse, kar živi. In njegov

padee se lahko pospeši. Toda ne z bojem proti posameznim kapitalistom, ampak z bojem proti kapitalističnemu sistemu.

Padee kapitalizma je mogoče le tedaj, ako je popolnoma pripravljena tista organizacija družbe, ki ga mora nadomestiti.

Na velikem kosu zemlje raste sam plevel bujno, veselo. Ali se ne boste norčevali sami iz sebe, če pojdete pulit vaško ljuliko posebej? Če boste po dolgem, težkem trudu opleli vso njivo in ste prišli s svojim napornim delom do drugega kolenca, lahko začnete iznova na prvem kraju, ker je medtem plevel zopet pogljal iz zaostalih korenin in je veter nanesel novega semena.

Zdravi razum nam pravi, da je treba preobraziti tla. Preorali bomo vso zemljo, da uničimo korenine in posejati bomo žita, da ne bo škodljiva seme našlo prostora in da bo nova koristna rastlina lahko vodila boj proti ostankom plevla.

Tudi človeški družbi je treba prirediti tla, da se bo na njih lahko uspešno razvijala.

Podlage je treba, potem ne bo strahu za stavbo. Ali brez fundamentov ni nobena zgradba nič vredna.

Edini resnični nasprotnik kapitalizma je socializem, ki se bojuje proti njegovemu sistemu in ki vodi boj sistematično. Edini razred ki more izvršiti ta boj, je delavski razred.

Delavstva se kapitalizem ne more iznebiti. Njegove roke in njegove glave so mu potrebne kakor mašine, premog, ruča, bombaž itd. Vse male mojstre lahko uniči do zadnjega. Če ne bi

bilo to uničevalno delo tako enostavno, da se mora prejšnjemu popolnoma izvršiti, se ne bi kapitalizem ustrašil niti najbolj nasilnih udarcev proti srednjim stanovom. Kjer zahtevajo njegovi interesi, je kapitalizem vedno brutalen do skrajnosti. Spomnimo se na Ludlow, na Calumet itd.

Ali kapitalizmu ni treba takega napora, kakaj s svojim naravnim razvojem popolnoma naravno uničuje svojo malo konkurenco, ki ga večinoma že sedaj komaj toliko boli kolikor slona, če ga piči bolha.

Kdo naj se bojuje za srednje sloje proti kapitalizmu kadar so popolnoma oslabiljeni kadar so celo uničeni?

Ali delavstvo se ne more uničiti. Delavstvo ostane, dokler je potrebno človeško delo.

Zato je delavski razred tisti ki je poklican, da vodi in izvrši boj proti kapitalizmu.

Delavski razred pa je tudi tisti, ki mora prejalisej, če ne s pomočjo izobrazbe, agitacije, pa vsled bridkih izkušenj, spoznati, da je zanj svoboda v kapitalističnem sistemu nemogoča. V njem mora dozoreti prepričanje, da je za njegovo osvoboditev in rešitev neizogibno strnoglavljenje kapitalističnega sistema in njega nadomestitev s socialistično družbo.

Kdor je resničen nasprotnik kapitalizma, ima torej le eno pot. Pridružiti se mora socialistični stranki, pomagati ji mora v njenem boju, sodelovati mora pri pripravljanju nove družbe, v kateri bodo mogoče enake pravice.

To je edina pot; druge ni.

Enrico Ferri:

Socializem in moderna znanost.

(Dalje.)

Ne maram podrobneje razglabljati tega vprašanja, ampak ob sklepu svoje preiskave o drugem dozdnevem protislovju med socializmom in razvojnih naukom, opozorjam le, da omogočuje sociološki zakon o ohranitvi prirodbljenega na prihodni razvojni stopnji razločno predstaviti socialni razmer, ki jih znanstveni socializem napoveduje in ki deloma že nastajajo; predstava je mnogo pozitivnejša kakor domnevajo naši protivniki, ki menijo, da imajo še zmerom opravka z romantičnim in sentimentalnim socializmom izza prve polovice 19. veka.

To je stališče Guyota, ki ga zastopa v svoji knjigi "Les principes de et le socialisme" (Paris 1894) v imenu individualistične psihologije in sicer s trditvijo: "le socialisme est depressif et l'individualisme expansif", ki je prava, če jo obrneš. To dokazuje med drugim zgled osemurnega delavca. Po Guyotu zastopana mazaška psihologija obvisi tukaj na površju in pravi: Če dela delavec 8 ur, proizvaja za tretjino manj kot ob dvanajsturnem delavniku. Zategadelj je industrijski kapitalizem iz umevanega egoizma ugovarjal minimalni zahtevi treh osmih — osem ur dela, osem ur spanja in osem ur okrepčila in razvedrila. Znanstveno, psihofiziološko opazovanje pa kaže, kakor sem se enkrat izrazil, da je človek stroj, pa ne konstruiran po vzoru drugih mašin, temveč organski in ne mehanski stroj. Lokomotiva ali parni stroj opravi pač v 8 urah tretjino manj dela kot v 12 urah. Človek pa je biološki stroj, ki ni podrejen mehanskim zakonom, delo njegovih mišic in njegovega duha se ne da ob trajni enakosti potjuno nadaljevati, ampak sledi osnovnemu zakonu, ki ga je Quetelet izrazil z binomsko krivo črto; ta se počasi in zmeroma vzdiguje, da doseže maximum sile, potem pa ponehava s slabotnim in počasnim delom. Umsko in mišičje delo pada po gotovem času na minimum, na katerem se s trudom člači do konca delavnega časa. Ob krajšem delavniku se uveljavlja dobrodejni sugestivni vpliv: to zadošča, da razumemo zadnji čas od angleških kapitalistov prirejene ankete o izbornih rezultatih osemurnega delavca za pod-

jetnika samega. Delavec se manj utrudijo in ne opraviijo nič manj.

Izvedba teh in drugih psihofizioloških utemeljenih reform v socialistični družbi povzroči silne gnotne in pravne koristi, vzlic vsem od naših individualistov a priori postavljenih ugovorov, ki izpričujejo popolno neumevanje psihološkega pomena izpremenjenih družabnih razmer.

Zato so ugovori, ki jih med drugimi navaja proti socializmu Vanni v imenu eklektične sociologije, pri vsej ostroumnosti in pri vsem znanju tega znamenitega pravnega filozofa, jalovi. Vanni pravi, da je socializem, ker postavlja družabni red na načelno drugo podlago: namesto da bi zahteval avtonomijo poedince, jo zanika. Če vzlic temu postavlja individualistične misli, ki nasprotujejo njegovemu lastnemu načelu, to ne prevača njegove nature, temveč razodeva le, da brez protislovij ne more shajati. (J. Vanni, "La funzione pratica della filosofia del diritto in rapporto al Socialismo contemporaneo" (Bologna, 1894), p. 50.)

Če socializem razvoj in samodoločbo poedince ne le dopušča, temveč še razširja in s primernimi eksistenčnimi pogoji zagotavlja, ne zatajuje svojega načela; kot začasno poslednja faza civilizacije ne more nič resnično živeti, t. j. s socializmom združljivega odstraniti ali zatreti, kar so vstvarile prejšnje razvojne faze. Kakor socialistični kozmopolitizem ni v protislovju s patriotizmom, katerega jedro po izločitvi vseh pretiravaj priznava, prav tako ne živi od protislovij, če ohrani in goji živi del individualizma in odstranjuje le patološke pojave njegove; te pa mora pobijati, kajti v telesu sedanje družbe je 90% stanje obsojenosti na slabokrvnost in 10% na bolešno polnokrvnost in pitanje.

XI.

Razvoj, revolucija in prevrat. — Socializem in anarhizem.

Poslednje in najhujše nasprotje med socializmom in razvojnim naukom je po mnenju mnogih v metodi, ki se naj z njo socializem praktično uveljavi. Na eni strani zahtevajo od socialistov, da jim pri tej priči razgrnejo natančno in popolno

sliko "države bodočnosti", "dajte mi očiten opis nove družbe, potem se odločim, da li je boljša kot sedanja." Na drugi strani pa podtikavajo socializmu trditve, da more premeniti obličje sveta do danes na jutri, tako da pojdemo lepega večera spat še v meščanski družbi in se prebudimo zjutraj kar sredi socializma. K temu dostavljajo še, da je nezdružljivost te socialistične trditve z razvojnimi zakoni očitna, ker se naslanjajo poslednji na temeljna pojma "prirodnosti" in "počasnega stopnjevanja" vseh pojavov, in sicer na vseh poljih svetovnega procesa od svetovnih teles pa do družabnih pojavov; prav po tem umevanju da se loči moderno znanstveno mišljenje od stare metafizike. Ti ugovori imajo pomen nasproti tisti obliki socializma, ki ga Engels v nasprotju z znanstvenim imenuje "utopističnega". Dokler je bil socializem — pred Karlom Marxom — le čustveni izraz plemenitega človeštva, so se njegovi voditelji in pristaši udajali, kar je lahko umljivo, željam tega: zdaj so grmeli in protestirali proti očitni krivdnosti družabnih razmer, zdaj so strmeli kakor hipnotizirani v fantastično podobo boljše sveta, ki so jo risali z ostrimi črtami od Platonove "Republike" do Bellamyjevega "Looking backward". Seveda so te podobe, brez glave in repa, kazale kritiki, kam da naj udari; in kritika se je pač pogosto motila, izhajajoč iz stališča danega miljeja, pozabivši, da gre za opis novega miljeja, po večini pa je bila opravičena, kakaj silna spletenost socialnega življenja onemogočuje vsak popis bodočih razmer, ki se bolj razlikujejo od današnjih kakor staroveške ali srednjeveške razmere; saj sloni meščanstvo s starim in srednjim vekom na taistih tečajah individualističnih naprav, dočim ima kolektivizem vse druge podlage.

Vsi ti poprejšnji proroški načrti novega družabnega reda so nepoplačeni sad tistega političnega in socialnega umetničenja, ki so z njim prepojeni najprapravernejši in najradikalnejši liberalci; ti doktrinarci suatrajo, kakor pravi Spencer, družbo za leno, testeno maso, ki jo pregnete obliko brez sodelovanja organskih in duševnih svojstev, zmožnosti in nagovom, etničnih in zgodovinskih tradicij različnih narodov.

POTRESNA POVEST.

Spisal Podlímbaraki.

XX.

V tistih jutranjih urah, ko se je Cijazovčev Tone nahajal na poti proti Ljubljani, se je prigrdil v gabrovski dolini velik preobrat javnega mnenja. Ta preobrat je povzročilo župnikovo in Toneovo razlaganje naravnih stvari in mnogo je k srečnemu razočaranju dolincev pripomogla tudi ta okolnost, da se je naposled po nafavnih poti razrešila ona velika uganka pri Cijazovčevu kozolcu. Ta razrešitev velike uganke se ni počasi razlezla po vasi; burno je letela od hiše do hiše, od glave do glave. V tem ko je ob polnočnih urah še marsikdo veroval v antikrista in se ga za žive in mrtve bal, je letel proti jutru od kraja do kraja doline in od ust do ust klie: "Antikrista ni! Hudiča ni!" Ta ko onahljivo je javno mnenje, ki se nanje toliko greši na svetu, in tolike vrednosti je včasih ono, kar se imenuje glas naroda!

Vse to, kar se je zgodilo v dolini, je seveda vplivalo tudi na hribovske predele gabrovške sočeske, kjer se potres skrajna ni javljal tako grozovito kakor v dolini: poslopja so v hribovih manjša, nekatera tudi lesena, torej prožnejša. Vendar pa so že prvih sunki zagnali tudi po hribovih vse prebivalstvo iz vasi pod mlo nebo. Zbralo se je staro in mlado sredi vasi pred znamenjem, v katerem je stal leseni kip svete Ane. Ta kip imajo hribovci v veliki časti, posebno pa se zateka k njemu ženski spol. Stal je v starih časih v gabrovski cerkvi, in ko je tam doslužil in dobil namestnika, ga je župnik podaril hribovskemu selu, kamor so ga slovesno preselili ob joku in vzdihovanju dolinokih žen, ki so bile tako zelo navajene videti ga

v cerkvi in pred njim pošiljati skrivno želje pred božji prestol.

Dolgo so hribovci stali ali klečali pred onim znamenjem, dasi menda sveta Ana v nebesih s potresom nima ničesar opraviti. Ko so nehali moliti, je letelo od ust do ust vprašanje, kaj to pomeni. Ničče ni vedel sveta, ne pomoči. Kazali so se pa vendar še dokaj ravnodušne in vdane v božjo voljo. Kmalu po polnoči pa so se začele širiti po hribovih razburjene vesti: dolino se je pripeljal hudič, snel je streho z zvonika, v Smoletovi gostilni se je prikazal pod mizo. Precej za tem so se dvignili vznemirajoči glasovi ob sodnjem dnevu in koncu sveta in naposled ob vstajenju mrtvih. Kako hitro melje glas naroda! Vse, o čemer so mislili in govorili, kar so videli in česar niso videli in česar so se bali dolinci, vse to je prišlo povečano v hribovsko vas. Vsaka novica iz doline je hotela imeti svojo pravilo tudi v hribovih, ali do prave veljave ni mogla priti nobena, ker jo je precej pobila druga. Tako se pehajo v današnjih razburjenih časih od naroda do naroda nove ideje ali vsaj to, kar nekateri imenujejo ideje, pa vsaka ne pride v trajno veljavnost, ker se hitro pokaže na obzorju nova, ki izpodrine prejšnjo. Po teh novih je nastal v gabrovških hribovih velik kaos, podoben oni zmešnjavi, ki vlada v vasi na semanji dan, kadar kupčevalec, prodajalec in mešetarji vsi vprekriče in trgujejo in glas pobija glas in človek ne razume človeka.

Umevno je, da so dolinske novice silno preplašile in zbegale hribovce. Skrajna je bil strah tolik, da je zadušil vsako uganje in umstvanje: šele polagoma so se toliko razvedrili, da so mogli

poiskati vzrokov strahoviti kazni božji. Nekateri so trdili, da so jo zakrivil s svojimi grehi hribovci; drugi so dolžili dolince, da so oni s svojo trdovratnostjo in nepopustljivostjo nakopali Gabrovcu srd božji. Vendar pa sta bili obe stanki v tem, da troba nočoj tuje krivde odpustiti, lastne pa obžalovati. Takšno krščansko mišljenje in takšno spokojna odpustljivost je trajala do jutra. Ko pa je upehan sel princesel v jutro sporočilo, da so postali dolinci vragotajci, ker gre po dolini le en klik in ta klik pravi, da hudiča ni, je zopet zavrelo po hribovskih predelih. Vse je ostrnelo in se zavzelo. "Kako je mogoče, da ni peklenskega kralja, ki smo se o njem toliko naslajali v cerkvi in doma!" — tako so se posvetovali razburjeni vavie ne poravnajo. Se je prekinil govornika silen smek, tisti, ki se je zdel mnogim najmočnejši po polnoči, je poprosil svoje vernike, da se ob tej hudi uri domislijo tudi svojih rojakov, ki trpe isto gorje, opomnil jih je, da gabrovška vas na morju slovenskega naroda ni edina ladjica, ki se hoče potopiti, da tudi drugod vzdihujejo nesrečniki in da leži naša bela Ljubljana v razvalinah. Tu je z besedami proroka Jeremije dal duška svoji globoki boli in klicel je h Gospodu: "Na! šator hčere sijonske si kakor ogenj vsul srd svoj! S čim naj te primirjam, hči Jeruzalemska, kakšno priliko naj ti najdem, da te potešim, devica, hči sijonska! Ne sreča tvoja je velika, kdo te naj izeli!" Po teh besedah je pokleknil in z njim vse krdelo. Molili so za trpeče brate. Ko so vstali, so bili razmečani, raztopljeni v dobrih namenih in potolaženi, ker so čutili vzvišenost molitve za svojega bližnjika in ker jim je taka molitev rodila in množila čut lastne varnosti. Zdaleci pa je zapel na gori zvon: bil je to prvi in edini zvon, katerega glas se je razlegal tisto jutro po dolini. Praznično in mogočno je došel in vsem je ta glas pretresel dušo. Župnik pa se je zopet obrnil k vernikom ter proglasil ta glas z

gore za znamenje, da bo Bog prizanesel človeštvu in da noče končati svoje stvaritve. "Mi smo potoki in reke, ki hitimo v morje večnosti," tako je govoril propovednik. "Potoki se ne bodo posušili in reke ne, ker imajo vir življenja v ogromni gori. On, ki je naša ogromna gora, nam je dal življenje in nam je bo ohranil!"

Po teh besedah je namignil ljudem, naj gredo z njimi po cerkvena znamenja. Vse moški zbor se vsul za njim v cerkev; nihče ni hotel ostati zunaj, ker je to kazalo strahopetnost. In pripetilo se je takrat čudo in ne čudo: nobeden dolincev ni hotel stopiti k nebu, nobeden k benderom. Jeli so se spogledavati in čimdalje bolj so njih pogledi leteli na hribovce. Župnik je bil s svojo propovedjo potipal svojim ovčiam na pravo občutno struno. Vse je presinilo njih sprave. Raztajalo se je staro sovraštvo, razpuhtela je prejšnja srditost kakor megla, kadar pogleda solnce izza gore. Sprva so dolinci blagohotno prikimovali in namigavali hribovcem, naj oni nosijo danes cerkvena znamenja; ko so pa videli, da si hribovci ne upajo pristopiti — prehitro je prišla ta čast, katero so jim doslej odrekali — so jih začeli vsak na svoj poseben način izpodbujati in vnetati.

(Dalje prihodnjič.)

Carjeva mati, bivša carica vdova Marija Dagmar, je razdala svoje privatno imetje za dobrodelne namene in je vstopila v neki samostan v Kijevu. Tako pravi poročilo iz Bazla. Več škode tudi v samostanu ne bo mogla napraviti, kakor v carskih palačah.

Iz Amsterdama poročajo, da so nemški uradi odrekli potne liste članom nemške socialistične manjšine, ki so hoteli potovati na konferenco v Stockholm. Poslanec Haase hoče spraviti to zadevo v rajstgast.

Izjava "Radničke Straže".

Tajniško vijeće v Chicagi želi z ozirom na skupno konferenciju, ki bo v soboto, 19. t. m., da objavi "Proletarec" izjavo, ki jo je podala "Radnička Straža" za strankino konvencijo v St. Louisu. Tajniško vijeće namreč misli, da se bo na tej konferenci razpravljalo tudi o pisavi obeh listov, pa želi, da bi bili člani, ki se udeležijo konference, poučeni o obeh izjavah.

Želji tajniškega vijeća ustrezamo. Konferenca, tudi lahko razpravlja o pisavi listov, ali konferenca nima nobenega sredstva, da bi dajala listom kakšne ukaze glede n jih pisavo, še manj pa more rešiti vprašanje, okrog katerega se sudejo sedanje razprave. Konferenca lahko govori o stvari — to je vse. Predmet ni tako enostaven, da bi se mogel meni nič tebi nič rešiti z glasovanjem.

To je bila tudi nesreča st. louiske konvencije. O vojni se je v stranki pač tu pa tam precej govorilo in pisalo; ni pa bilo nobene temeljite razprave, ki je neizogiben pogoj za uspešno delo na konvenciji, na kateri naj se določajo stališča v tako važnih vprašanjih, kakršna so sedanja. Konvencija je bila namenjena za jesen. Vseh vprašanj, ki jih je vojna spravila na dnevni red, tudi ona ne bi mogla rešiti, ker to niso vprašanja posamezne dežele, temveč vprašanja vse Internacionalne. Ergo jih bo mogla tudi le Internacionalna reševati.

Da ni med vojno možnosti za to, je danes popolnoma jasno. Noben mednarodni kongres se ne more sestati na tak način, da bi se mogel opravičiti smatrati za zastopstvo vse socialistične Internacionalne. Nekoliko milijonov članov socialističnih organizacij je v zakopih, kjer ne morejo izražati svojega mišljenja, ne voliti, ne sklepati. Nekateri socialisti se sedaj nočejo, drugi se ne morejo udeležiti nobenega mednarodnega sestanka.

A če bi bil tak kongres mogoč kakor ni, so sedaj do strasti razbeljena čustva premočena, da bi mogel svojo nalogo rešiti s tistim duševnim mirom, ki je za tako delo neizogibno potreben.

Ali konvencija Socialistične stranke v Ameriki bi bila lahko dobra priprava za bodoči mednarodni kongres, če bi bila sklicana tako, kakor je bilo prvotno namenjavano, za jesen. Do tedaj bi se bila lahko izvršila temeljitija razprava, ki bi bila prinesla v temno stvar več jasnosti. Socialistična stranka je bila vedno ponosna na to, da se opira na znanstvene temelje. Znanosti pa ni brez študija, preiskave, diskusije in debate.

Vsega tega ni bilo pred st. louisko konvencijo in tudi ni moglo biti. Tudi na tej konvenciji so glasneje od stvarnih, znanstvenih argumentov govorila čustva in strasti. Ne čas ne ostale razmere niso dovoljevale, da bi se bila vprašanja pretresla s tisto temeljitostjo, brez katerih ne more biti temeljitih zaključkov.

Da je bilo res tako, dokazuje najbolje predlog

manjšine, ki pojde z onim večino na splošno glasovanje. Zelo premišljena izjava sodruga Sparga je dobila pri plenarnem glasovanju komaj pet glasov. A naenkrat je imela izjavo manjšine petdeset podpisov. Petinpetdeset članov je torej prišlo po onem glasovanju do drugega spoznanja.

To je nepobiten dokaz, da ni bila stvar zrela, ko se je o njej glasovalo. Kajti tistim, ki so naknadno podpisali izjavo manjšine, se vendar ne more očitati, da so otroci.

Vprašanje je de facto danes še tako nedozorelo, kakor je bilo ob času konvencije. In z nobenim dekretom se ne pripravi do zrelosti. Niti z glasovanjem ne; kajti glasovanje more podati stvari sankeijo šele tedaj, kadar je tako zrela, da se more s prepričanjem glasovati o njej, ne pa le z "mnenjem" in s "čuvstvom".

Konferenca torej ne more rešiti vprašanja samega.

Razpravlja lahko o njem. Ali tistih par ur, ki jih ima konferenca na razpolago, gotovo ne zadoštuje, da bi mogla biti razprava temeljita in dovolj vsestranska.

Česar je v resnici treba, je svobodna diskusija v naših časopisih. Brez diskusije ni nobene jasnosti. Diskusija — to niso osební napadi ali napadi na posamezne skupine, ampak donajanje argumentov in izvajanje zaključkov.

Lahko se prireajo v ta namen tudi ustmene debate; ali diskusije v časopisju, ki je lahko obsežnejša, ne morejo nadomestiti. Treba se je vendar zavedati, da ne gre pri taki polemiki v okvirju stranke same za poraz oseb ali pa za slavo zmage, temveč edino za največjo možno jasnost; če prinese prosta diskusija spoznanje, da to ali ono mnenje ni bilo utemeljeno, ni ne zlo ne sramota, priznati to pa se združiti na temelju tega, kar je izšlo kot rezultat iz borbe argumentov. Ampak ta borba je neizogibna, če se hoče sploh priti do rezultata.

Seveda, večina lahko izključi manjšino; ali to je približno tak rezultat kakor samomor. V večini bo kmalu iz kakršnegakoli vzroka nastala nova manjšina, kajti na svetu je ne more biti skupine, v kateri bi vse glave v vseh rečeh absolutno enako mislile, in v socialistični družbi se prav tako ne bo manjkalo nasprotnih mnenj, kakor se jih ne manjka v socialistični stranki.

Tega vendar ni treba tajiti, saj je tudi socialistična stranka stranka ljudi, ne pa stranka lipovih bogov. Skrbiti je treba le za to, da se morejo razlike v svobodi izražati, vsled česar postanejo gonilna sila, medtem ko učinkujejo kakor eksplozivne snovi, če se zatirajo.

Te diskusije tudi chicaska konferenca ne more odrezati.

Izjava "Radničke Straže" podajamo v na-

slednjem v originalu. Toliko je našim članom hrvaščina razumljiva, da je ni treba prevajati in se izpostavljati eventualnemu očitanju, da ni to ali ono v prevodu dovolj točno.

Izjava se glasi:

Sad je nastalo vrijeme, da se američka socijalistička stranka pokaže kao istinska predstavnik interesa proletarijata u ovoj zemlji i radnog čovječanstva na cijelom svijetu.

Svi savremeni ratovi su izražaj težnja vladajućih razreda u svim državama, a najjače u takozvanim "civiliziranim" zemljama, u kojima prevladava kapitalistički način proizvodnje i podjele dobara.

Vlade i njihovi agenti proglašaju, da u ratu mora vladati "gradjanski mir", kako bi se došlo do pobjede. Patriotizam, koji nije ništa drugo do izražaj kapitalističkih interesa i filozofija onih slojeva, koji se najviše koriste od rata, postizava u svakom ratu svoj vrhunac i u ime "odbrane domovine" dikтира, da se oko zastave "nacije" okupe svi narodni slojevi. U ratu postaju interesi i težnje svih razreda "jednake" — kako nas uvjeravaju baš oni, koji imaju korist od rata i koji proglašuju ratove. Isti ovi ljudi rabe sve mjere, kako bi sav narod silom ujedinili protiv "vanjskog neprijatelja".

Kad odlučujući krugovi, koji stoje za obranu interesa bogatih posjednika i tvorničara, opaze, kako radne prilike u vlastitoj zemlji postaju teške te bi ranije ili kasnije mogle dovesti narod do razočaranja i pobune, oni u ime patriotizma i "domovine" okupljaju isti taj narod protiv "vanjskog" neprijatelja.

Na taj način u ratu de facto prestaje klasna borba, jer se smatra, da je vanjski neprijatelj veći i opasniji od domaćega. Patriotizam i sastoji u tomu, što zahtijeva, da prema "vanjskom" neprijatelju budu svi udruženi i jedinstveni. U ratu prema tome sa patriotskog i nacionalnog gledišta vladajućih klasa postaju interesi radnika i kapitalista jednaki.

Iz ovoga pak slijedi, da radnici za vrijeme rata moraju napustiti klasnu borbu, moraju prestati boriti se za međunarodni mir i bratstvo svih naroda, a postati jingoisti, patriote, pristaje svojih najvećih dušmana — jednom riječju svoji vlastiti neprijatelji.

Radi svega toga socijalistička stranka bi počinila bar privremeno samoubojstvo, kad bi odobrila evropski rat, kad bi danas pristala uz američku plutokraciju, kad bi na jedan ili drugi način pomogla vladi Sjed. Država, da vodi rat protiv jedne zemlje, koja nije niti može biti tako veliki neprijatelj radne Amerike, kao što je vlastita naša buržoazija.

"Demokatična" Amerika neće voditi rat

protiv kajzera, kako nas uvjeravaju krivci rata, već će to biti u prvom redu protiv onih, koji će gubiti svoj život na ratistu i koji će biti paralizirani, da plaćaju ratne troškove, poreze i dugove te koji će nositi sav teret ovog krvoprolića. A to su njemački i američki radnici.

Mi nismo ništa protiv njemačkih radnika, koji su bili i bit će naša braća, te koji su također postali žrtve lakomih patriota i vladodržaca.

Sad je najzgodniji trenutak, da socijalistička stranka odlučno ustane protiv svih međunarodnih ratova, u kojima propada radnička klasa i sam socijalistički pokret; da ustane protiv militarizma u svim oblicima, uključivo i protiv takozvane "narodne vojske"; da jače nego ikada naglasi svoju opoziciju protiv kapitalizma i sistema privatnog vlasništva, iz kojeg potječu sve međunarodne klauzije. Sad je vrijeme, da socijalistička stranka najjvršće naglasi svoj ideal međunarodnog mira, do kojeg nikako ne može doći putem rata, vladajućih klasa i kompromisa radništva sa gospodarstvom svijeta, nego jedino putem organizacije i prosvjete, putem klasne borbe na gospodarstvenom i političkom polju.

Nikada u zajednici sa vladodržcima i kapitalistima!

Uvijek za samostalnu klasnu borbu: a mirno doba, a još više u ratno doba, pa makar bili izvrnuti prognoza od strane dušmana radnog naroda i čovječanstva!

Protiv rata i "gradjanskog mira", a za klasnu borbu do konca, do pobjede socijalističkog ideala!

Protiv privatnog vlasništva — za kolektivno vlasništvo!

Protiv kapitalizma — za socijalizam!

Živjela radnička klasa cijelog svijeta! Živjelo svjetski mir! Živjelo međunarodno bratstvo!

Dolje sa tiranima, patriotima i krvoiočma — zatornicima svake civilizacije, svakog napretka, pa i samog čovječanstva!

Ne bomo se danes spuščali u polemiku, ker bi nas predalec odvedla. Le toliko naj povemo, da ne bi dali svojega potpisa pod to izjavo, ker ne gre danes za abstraktne deklaracije, ampak za spoznanje faktičnega položaja in za izvajanje posledic iz njega.

Izjava "Radničke Straže" se niti najmanj ne ozira na to, da je vojna kljub vsem protestom tukaj; da ima ta vojna posledice, ki globoko posezajo v interese socialističnega gibanja; da dobi delavstvo na te posledice še lahko kaj vpliva, če nima nobenega vpliva več na vprašanje vojne same. Po izrazih je izjava radikalna, po vsebini je povzročna. Za faktične potrebe socializma v sedanjem položaju je ta izjava neporabna. Zato se ji ne moremo pridružiti.

Napadani Bethmann.

Vsenemci in konservativci zahtevajo zopet odstoj kancelarja Bethmann Hollwega. Ne da bi ga imeli za preveč nazadnjaškega, kar bi bilo opravičeno očitanje; ampak "premalo močan" jim je. "Deutsche Tageszeitung" ga zopet ostro napada in njeni argumenti so zelo značilni za mišljenje nacionalističnih in konservativnih krogov. Očita mu, da je pri mobilizaciji zamudil tri do štiri dni z diplomatskimi spravnimi poizkusi, vsled česar je baje bila bitka ob Marni izgubljena. Razum tega je storil kancelar veliko napako, da ni prišel s submarinsko kampanjo že pred enim letom.

Da bi stvar imela lepše lice, si natika list miroljubno krinko in pravi, da bi bila vojna brez teh dveh napak že zdavno končana.

"Deutsche Tageszeitung" nima prav. Na Nemškem niso izgubili v dobi mobilizacije nič česa "po nepotrebnem." Šovinistični list napada kancelarja, ker mu še ni dovolj šovinističen; am-

pak pretveze, ki si jih je izbral za to, so preveč medle. Nemčija je bila na vojno gotovo dobro pripravljena; danes pač ne more nihče več misliti na to, da se je začela pripravljati šele po sarajevskem atentatu. Ali kljub svoji uspešnosti vendar ne more delati čudežev; nobena mobilizacija se ne more izvršiti tako naglo, da bi bil sovražnik že v 48 urah pobit in pokončen. Za tiste tri ali štiri dni "diplomatičnih spravnih poizkusov" bi morala "Deutsche Tageszeitung" biti Bethmann Hollweg hvaležna — s svojega stališča namreč. Saj vendar ni šlo za pravne poizkuse, ki naj bi bili preprečili vojno, kajti Nemčija ni podala ne enega predloga, ki bi bil služil temu namenu, ampak je zahtevala, naj se Avstriji dovoli, da pogoltne Srbijo.

Čas, ki sta ga Bethmann Hollweg in Viljem porabila za "diplomatične telegrame," je Nemčija potrebovala, da dovrši svojo mobilizacijo, ne sprotnikom pa nasuje peska v oči. Ti "spravni

poizkusi" niso povzročili nemškega poraza ob Marni, ampak so omogočili velike nemške zmage do te bitke.

Povsem podobno je s submarinsko kampanjo, katero je Bethmann Hollweg baje za leto dni prepozno začel. Za podmorsko vojskovanje je treba podmorskih ladij. Te pa ne padajo iz nebes. Tudi Nemčija jih je morala šele graditi, za stavbo pa je bilo treba časa.

Kajpada, če bi se moglo vse tako vršiti, kakor hoče "Deutsche Tageszeitung," bi bila stvar drugačna. Če bi bili Nemci ob Marni zmagali, namesto da so bili poraženi, če bi bili vdrli v Pariz, če bi bili preplavili vso Francijo, če bi bile nemške submarinke uničile ves pomorski promet, tedaj bi bila vojna res že lahko končana, in sicer tako končana, kakor si želi "Deutsche Tageszeitung." Da bi bila Nemčija vsemu svetu lahko diktila svoje mirovne pogoje.

V teh pogojih je pa glavni razlog konser-

vativno-nacionalističnih napadov na Bethmann Hollwega. Tem strankam ni toliko mir pri sreči, kolikor nemška zmaga. Ti krogi so šteli največ vojnih hujskačev in njihovi nameni so bili odločno imperialistični. Bethmann Hollweg je bil popolnoma njih moč, ko je prišel vojno. Ali sedaj, ko tudi poročevalska tehnika ne more naslikati vojnega položaja za Nemčijo tako sijajnega, kakor prvo leto, jih je strah, da bi mogla Nemčija opustiti imperialistične namene, da bi se mogla odreči velikim aneksijam, pa iščejo "močnega moža," čudodelca, ki bi kljub vsem izpremembam položaja omogočil osvojitve sveta. Bethmann Hollweg ne more tega in odtod izvira silna jeza proti njemu.

Resnični greh kancelarja pa ni v tem, da sedaj ne ustreza šovinističnim zahtevam, ko jim ne more, ampak v tem, da jim je ustregel, ko so ga gonili na vojno. Morda se danes v duši kesa; toda prepozno je.

O ledeni dobi.

"Črno morje je v starih časih stalo prav samsno zase med suhih deželami. S spodnjim (Sredozemskim) morjem ni imelo nobene dotike. Kar naenkrat so narastle njegove vode od hudih nali-vov in od pritokov velikih njegovih rek. — Rastle so in rastle in preplavljale bregove. Iz z neznan-sko silo predrele njegove vode suho ožino Bospora in Helesponta.

To se je dogodilo nekaj časa prej nego drugi potopi, o katerih sporočajo povesti narodov.

Po Strabonovem sporočilu se je tako dogodilo tudi drugod poleg Sredozemskega morja. Ko je to morje preveč narastlo od velikih vod, ki se stekajo vanj, je pretrgalo zemsko ožino pri Herkulovih stolpih.

Odtlej je Sredozemsko morje odprto tudi na večerni strani, in skozi ta predor se pretekajo vode med njimi in med zunanjim Atlantskim oceanom.

O razdrtju starega sveta je prepeval tudi Argonavt Orfej. Ko se je morski bog tenmokodrastrí Pozejdon sprl z očetom Kronosom, je vsakega s svojim silovitim trizobom po stari deželi Lykaoniji, da se je zdrobila na kosce — otoke.

Ko so odtekle vode raz podrtine in razvaline, je prišel zopet na dan prejšnji suhi svet, pa ne s starim, ampak s precej izpremenjenim obrazom. Polje okrog voda se je hitro in burno obrastlo, ker je blato od povodnji pognojilo tla, kakor še dandanes reka Nil s svojo povodnjo pognojuje in oplojuje leto za letom polje egiptovske dežele. Ledeniki in snežniki so ostali pokriti s snegom in ledom, in ob koncih večjih dolin so izvirale kakor hudourniki vode izpod kupov ledu. Reke so valile velikanske valove proti morju in večkrat so poplavlile nižave ob svojih bregovih.

In take groze in sile je prebil človek, ki je v zadnji ledeni dobi živel na zemlji. To so doslej trdno dokazali geologi. Mnogovrstno orodje, izdelano iz trdega kamna in druge sledi, ki se nahajajo skupaj z ostalinami živali te dobe v zemskih skladih hlin v naplavinah, ne puste nobenega ugovora, da ne bi bil človek živel na zemlji v zadnji ledeni dobi. Zraven človeka pa je živel množica živali. V sedanjih zmerno toplih evropskih pokrajinah je živel zmes, kakršna bi dobil, ako bi sedaj prestavil v Evropo nekaj živali iz mrzlih severnih krajev in nekaj s toplega juga. Med takimi živalmi so bivali po Evropi: Bela lisica, severni jelen, divja koza, divji kozel, divji zajec, briolski medved, škroška hijena, nosorog, mamut in dr. Izmed teh jih je nekaj izmrlo, na pr. mamut, nosorog in dr.

Po nezapadnih ravneh na Švicarskem so po

DROBNA STATISTIKA RUSIJE.

Francija je posodila Rusiji milijarde denarja. Da se preniča, kako se francoski denar v Rusiji uporablja, je poslala francoska vlada znamenitega znanstvenika in glavnega urednika lista "Economiste europeen" Edmonda Theryja, da preštudira ruske gospodarske, kulturne in življenjske razmere. Thery je svoje študije objavil v knjigi in poročal: V Rusiji se je pridobivanje žita v času od 1898—1912 dvignilo za 34 odst., ovsa za 21 odst., ječmena za 62 odst., koruze za 45 odst. Poprečno je v tej dobi letna produkcija ruske zemlje na teh pridelkih znašala 622 milijonov meterskih centov in se pomnožila za 23 odst.

Pridelek krompirja se je pomnožil za tretjino in znaša blizu 330 milijonov meterskih stotov; pridelek sladkorne pese se je pomnožil za 42 odst. in podobno je z ostalimi kmečimi pridelki. Izvoz ruskih kmečkih pridelkov se je pomnožil v tej dobi za 94 odst. In je zanje skupila Rusija dosti nad eno milijardo več kakor 14 let prej. Tekom zadnjih 12 let se je produkcija premoga, železa, jekla in svinec dvojila. V vseh industrijah je velikanski napredek. Za šolstvo je porabila Rusija v dobi od 1898—1902 na leto 85 milijonov; l. 1912 pa je izdala za šolstvo 312 milijonov. Ogromno ruske zemlje je še neobdelane in mnogo rudnikov nedotaknjenih. Od l.

1900—12 se je pomnožilo prebivalstvo Francije za 2 odst., Italije za 9 odst., Anglije za 10 odst., Avstro-Ogrske za 15 odst., Nemčije za 16 odst., prebivalstvo Rusije pa za celih 26 odst. Danes teje Rusija 175 milijonov oseb. Če se bo množila kakor doslej, bo štela l. 1924 že 216, l. 1936 že 272 in l. 1948 že 344 milijonov ljudi, t. j. nekaj milijonov več, kakor vsa ostala Evropa skupaj.

Socializem se popolnoma vjema z zakoni razvoja. Če bi jim bil nasproten, bi bil nemogoč. Ker je najden sad razvoja, mora neizogibno priti. Tako neizogibno, kakor jutro, kadar mine noč.

deni dobi rastline, kakršne rastejo dandanes po visokih Alpah ali po planinah ob mejah večnega snega. — Geologi nahajajo njihove ostaline z živalskimi vred okamenelo po trdih zemljskih skladih, v kamenju in v skalah.

Geologi morda pomiljujejo nas nevedčake, ker nam ne gre v glavo, kako je v tej naplavin-ski ali diluvialni dobi mogel zraven velikanskega izumrlega jelena živeti sedanjí severni jelen, ali na strani izumrlega mamuta sedanja bela lisica.

Umevnejše se nam zdi, ko slišimo, da so velikanske živali tropičnih krajev živele na naših deželah pred ledeno dobo v tretjetvorni dobi, ki je bila proti sedanjemu podnebnju nenavadno topla. Ne da bi bile ob enem času pod istim neugodnim podnebnjem živele skupaj živali iz tropičnih in ledenih krajev, temveč to radi verjamemo, da so se ostaline teh živali pomčale, preden so jih pokrili plasti zemlje, v katerih so se njih ostaline ohranile do naših dni. Kaj težko si ja pa predočevati tiste podnebne razmere, po katerih je staroveški slon mamut živel toliko časa v poznejši ledeni dobi in sicer v severnih deželah in se živel ob smrečju. Saj se pripoveduje, da so naši smrekove igle v želodcu mamuta, ki so ga v naših dneh v severni Sibiriji pri iztoku reke Lene izkopali iz arktičnega ledu. Če bi se kaj takega pripetilo v naših dneh levo, prebivalcu tropične Sahare, bi rekli, iz zverinjaka je pobegnil in na begu po nesreči zmrznil v ledenici. Kaj se je s staroveškim mamutom zgodilo, da se je ohranil s kožo in mesom do naših dni — kdo ve to! Ohranil se je pa popolnoma, meso je bilo surovo in tako presno, da so — če poročilo ne laže — psi gladno hlastnili po njem.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA
LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

— Lastnik in izdajatelj: —

Jugoslovanska delavska tiskarna družba
v Chicago, Illinois.Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo
leto, \$1.00 za pol leta. Za Evropo
\$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.Oglaš po dogovoru. Pri spremembi
kvalitete je poleg novega naznaniti
tudi stari naslov.Glasilo slovenske organizacije Jugosl.
— socialistične zveze v Ameriki. —Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja
listov in drugih nerednosti, je posiljati
predsedniku družbeFrank Udovich, 1643 Blue Island Av.,
Chicago, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by
South Slavic Workers' Publishing Company
Chicago, Illinois.Subscription rates: United States and
Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half
year. Foreign countries \$2.50 a year,
\$1.25 for half year.

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

4008 W. 31. STREET. CHICAGO, ILLINOIS

NAPAD NA ČASOPISJE.

V kongresu je med drugim v razpravi tudi naert, da se povisa poštnina za časopise drugega razreda. Pristojbino enega centa hočejo zvišati na dva centa, poleg tega pa uvesti pasove, tako da bi se poštnina dražila, čim dalje se pošilja list.

S tem bi bilo silno prizadete razne revije, najbolj pa pač delavski časopisje, ki je itak že podvrženo najtežjim izkušnjam. Veliki kapitalistični listi so večinoma lokalnega pomena. Kar se proda kakšnega newyorškega časopisa drugod po Ameriki, ne šteje skoraj nič v primeru s tem, kar se ga proda v New Yorku.

Nasprotno so delavski listi, pa naj bodo politični ali strokovni, namenjeni večinoma odjemalcem po vseh krajih dežele. Če bi se jim poštnina tako zvišala, kakor namerava predloga, bi kratkoma v svojem mestu ne morejo imeti dosti naročnikov, v oddaljenih krajih bi pa cena postala enostavno neznosna.

Neki senator je dejal, da je v Ameriki mnogo magazinov, za katere ne bi bilo prov. nič škoda, če bi prenehali. Temu pritrdimo. Ali kdo ima pravico presojati, kateri listi so koristni in kateri ne? Nihče drugi ne, kakor njihovi odjemalci. Če ima list toliko naročnikov, da z njimi normalno lahko izhaja, tedaj je njegov obstanek opravičen.

A tudi če bi se našel kakšen ključ, po katerem bi se moglo avtoritativno določiti, kateri list je dober, kateri pa ne — kar se faktično ne more — ne bi bili z visoko poštnino udarjeni najslabši listi, ampak lahko bi to najboljše najboljše zadele.

Če bi kongres sprejel to določbo, bi izvršil čisto plutokratsko dejanje. Pomagal bi bogatim listom, da uničijo ubožnejšo konkurenco.

Pod navidezno fiskalnim ukrepom se v resnici skriva napad na svobodo časopisja. Če nisi dovolj bogat, ne smeš pisati in izražati svojega mnenja. Ta napad je tako absurd, da si je težko misliti bolj absurdnega. Dobrota ali škodljivost kakšnega lista ni odvisna od njegovega bogastva. In časopisje se ne more smatrati za navadno kupčijo. Četudi je kapitalizem iz mnogih listov napravil navadna vložniška podjetja, se vendar ne more tako soditi o časopisju sploh.

V naših časih je časopisje neizogiben pripomoček javnega življenja in kulture. A če je Amerika demokratična dežela, mora urediti razmere tako, da se ta pripomoček lahko rabi v čim izdatnejši meri. Če je demokratična, mora prepuščati ljudstvu, da samo demokratično, ne sme zatirati svobode časopisja po ovinkih.

V Washington prihajajo protesti proti nameram poštni podražitvi. To je razumljivo. Časopisje prihaja itak v vedno večje stiske. Že bogati čisti časopisi so podvojili svojo ceno. To je zadosten dokaz, da vodi manjše časopisje obupen boj za svoj obstanek.

Bilo bi treba, da pride v Washington toliko protestov, da napravijo res vtisk.

Za vsak slučaj poravnajte takoj, da se vam ne ustavi list!

Avstrija — problem svetovnega miru.

Po ovinkih spoznavamo, kako se v Avstriji "reformira." Omenili smo že, da ni o političnih reformah ne duha ne sluha. Edino vprašanje, katerega so se ponekod lotili, je nacionalno; to pa rešujejo, da se Bog usmili. Svoječas smo sporočali ukaz, ki ga je gospod Korl, veliki bog črnorumenih šmokovskih petolizcev v New Yorku, izdal o uvedbi nemškega državnega jezika. Avstrijankotovska sodra seveda molči o tej lumpariji, ker bi še v njenih ljudeh zavrelo, če bi spoznali, kako izkazuje stara habsburška vlačuga praktično ljubezen Slovencev.

Kako hočejo rešiti narodno vprašanje Slovencev, smo povedali zadnjič, ko smo navedli namen, da se ustanovi "Južna Avstrija," v kateri bi bili Slovenci še bolj brezpravni kakor doslej. Enako modro mislijo ravnati na Češkem; tam nameravajo sploh vso deželo razdeliti v same okraje, ki bi se ločili v češke, nemške in mešane. Namen te lažireforme je očitven; Čehi naj se kot narod raztrgajo in njih narodno-kulturno življenje naj se čim bolj onemogoči.

Kolikor je mogoče izvedeti, se javlja med češkimi in jugoslovanskimi poslanci velika opozicija zoper te načrte, pa žugajo, da odlože svoje mandate, če bodo sprejeti.

Tako odlaganje mandatov seveda ne bo fizično bolelo vlade. Ali v sedanjih razmerah bi bil to najmočnejši izraz protesta in bilo bi le želeli, da pride do tega. Taka akcija bi morala vendar imeti nekaj vpliva na ljudstvo in veter bi kaj lahko odpihal zadnje ostanke praznoglave vladnosti do Avstrije in cesarja.

Kaj pomeni avstrijski problem za ves svet, je razvidno iz teh načrtov. Če bi imeli v bankrot, komaj za silo zlonamirni državni kolikič državniške soli, bi jih bila morda sedanja vojna naučiti, da je v ureditvi notranjih razmer edina rešitev. In sicer bi morala biti to taka ureditev, ki bi bila za vse dele pravična. Narodna avtonomija na podlagi politične demokracije bi bila edina oblika, ki bi omogočila svobodno zvezo narodov ob Donavi.

Nameste tega vidimo obupne poizkuse, da se uničijo še zadnji slabotni ostanki narodnih pravic in da se pripravijo tla za silovitejšo germanizacijo.

Ne vprašujemo, kaj pomeni to za prizadete avstrijske narode. Ali vprašati moramo, kaj pomenijo ti eksperimenti za ves svet. In če ogledamo stvar nekoliko natančneje, spoznamo, da so to priprave za novo vojno.

Noben narod v Evropi ni danes tako slab in nacionalno tako indiferenten, da bi si dal mieti nič tebi nič vzeti svojo narodnost. Vsi ti germanizatorični (in na drugi strani madjarizatorični) načrti morajo neizogibno privedi najhujševitejši nacionalne boje, v katerih bodo strasti tako razpaljene, da bodo ljudje slepi za vse druge probleme.

Avstrija, kakršno nameravata oficijelni Dunaj in oficijelna Budimpešta, mora hočeš nočeš postati torišče obupnih nacionalnih bojev in, ker bo to še bolj kakor doslej oviralo vsen njen gospodarski, kulturni in socialni napredek, postane iz nje v srednjo Evropo prenešana Turčija, predmet, ki ga bodo vsi sosedje smatrali za dober plen, vsled česar se bodo vsi pripravljali, da si odrežejo od nje svoje kose, in to pripravljajo morda absolutno dovesti do nove vojne — zaradi tega plana.

Kaj to pomeni?

Obstanek Avstrije sam na sebi je postal zapreka svetovnega miru. In komur je res na miru kaj ležeče, mora vprašati, kako se odstranijo zapreke miru.

Za trajnost miru je treba razbiti Avstrijo. Če se to ne izvrši, bo Avstrija vojaški tabor, ker ne bo mogla brez vedno pripravljene puške zatirati neizogibnih nacionalnih nemirov. Militarizem v Avstriji mora provocirati militarizem pri sosedih. In militarizem po vsej Evropi mora prejalističje izzvati novo vojno.

Če pride do tega, bo pa vojna še veliko obsejnejša in strašnejša od sedanje.

Da se to prepreči, je treba odpraviti čim več povodov vojne. Eden poglavitnih povodov je obstanek Avstrije. Uničenje Avstrije je torej vsega hrepenenja vreden cilj ne le za narode pod žezlom habsburške zlahte, ampak za ves miroljubni svet. In logično se to tudi vjema s potrebami in interesi mednarodnega socializma.

Zakaj se Avstrija ne bi smela razbiti? Kdo bo na izgubi, če se raztrga?

Habsburška familija. Avstrijske krošnje ne bo več tedaj. Ampak izza ruske revolucije so se slovenska sreča že toliko utrdila, da ne trepečejo do

Ustavni odbor nemškega rajhstaga, ki je izvolil Scheidemanna za predsednika, je sklenil nekoliko ustavnih reform, med katerimi bi bila najvažnejša ta, da ne more kajzer zana prejšnjo avtokratsko odločati o vojni in miru, ampak da bi imel tudi parlament nekaj besede pri tem. Konservativci so se temu na vso moč upirali.

Seveda je to doslej le odborov sklep; niti v razpravo parlamenta še ni prišel, in preden postane iz tega zakon, je še dolga pot do cilja, na kateri se lahko še marsikaj zgodi.

V Petrogradu je za 20. maja sklican kongres ruskih strokovnih organizacij, da katerim bo zastopana vsa dežela. Takega kongresa še nikdar ni bilo na Ruskem. Caristična vlada ga ne bi bila nikdar dovolila, tudi če ne bi bilo drugih zaprek.

Da je tak kongres mogoč sedaj, sredi vojne, je zelo značilno in zopet dokazuje, kako zelo so se motili tisti, ki so trdili, da ni ruska revolucija nič drugega kakor meščanski upor in da je le na mestu ene vlade stopila druga, ki ni nič boljša od prve.

Stvar se ne bi smela podedenjvati niti tedaj,

smrti ob misli na krošnje, položene v muzej. Do vruga z veličanstvi! Odvadiji smo se smatrali za zaslug, če se je kdo potrudil, da je bil rojen. Kje je tista velika razlika med kronanim in navadnim človekom, da bi se moral v prahu po trebuhu valjati pred prvimi? Korlove plenice, četudi nekoliko dražje, so ravno tako izgledale kakor perilo kateregakoli otroka. Jesti in piti mora, spanja je potreben, če ga stiska v žlezdah, se krenži, in če ga glava boli, ne spravi za groš pametnega iz nje. Stoletja so varali svet, da je pod krono nekaj božanskega, pa jo nosi večasi navaden tepec.

V shrambo pojdejo še nekatere druge krošnje; naj gre tudi Korlova tja. Zaradi ene same familije, tudi če ne bi bila tako malo vredna kakor habsburška, ne morejo svetovni problemi ostati nerešeni.

Narodi ne izgube ničesar, če dobi vsak svojo neodvisnost. Zatiranje Slovencev n. pr. ni v interesu nemškega naroda. Tistih par graščakov in uradnikov, ki igrajo velike gospode na Slovenskem, ne reprezentira nemškega naroda. Ta se izgubi niti drobne svojih pravic, če dobe tudi Slovenci, Čehi, Rumuni itd. enake pravice.

Lahko bi se reklo, da bi bila vendar škoda, če bi se ločili narodi, ki so toliko stoletij živeli skupaj. V tem je precejšen kos resnice. Ampak zaradi tega ni treba solza, kajti v kratkem času bi bili ti narodi tako združeni, kakor še nikdar niso bili.

Čim bi vsled pridobljene neodvisnosti izgubil strah za narodni obstanek, bi se z vso močjo oglašala realna vprašanja, in gospodarsko, ki je med njimi najmočnejše, bi prignalo razmeroma majhne skupine narodov, da poiskajo večjo skupino v svobodni zvezi. Baš Donava s svojimi pritoki je mogočna gospodarska vez in tam, kjer je danes habsburška monarhija, mora zaradi potrebe vseh, nastati zveza narodov, ki bo večja od sedanjega Avstro Ogrske. Taki zvezi se brez strahu lahko pripoji ves demokratični Balkan, čigar gospodarski interesi so geografsko tesno spojeni s podonavskimi kraji.

Ako se podobna vprašanja enako rešijo v drugih državah, je s tem omogočena podlaga za Zedinjene države evropske in v nadaljnji posledici za zvezo vseh narodov.

Seveda je razdelitev Avstrije le ena stran problema. Ustanovitev novih enot je druga stran, nič manj važna od prve. Tudi ta ureditev ni brez pomena za bodoči mir, kakor ni brez pomena za narode, ki bodo prizadeti z njo. Velika razlika je na primer med Veliko Srbijo in Jugoslavijo. Prva bi se pričela z notranjimi problemi, med katerimi bi zopet nacionalni silili na prvo mesto. Če ni mneni nič na tem ležeče, ali me imenujejo Slovenci, Hrvati ali Srbi, je pa množicam veliko lažje na tem. Verjamejo, da je Jugoslovianom namenjeno, da postanejo en narod, ali ta proces dospeli ni dovršen in se tudi ne more prelomiti čez koleno. Niti njegova metoda še ni definitivno določena, kajti zedinjenje Jugoslovianov se ne more izvršiti po šabloni, po kateri se je zedinil kakšen drug narod v povsem drugačnih razmerah.

Izza vpokojitve gospoda Nikolaja Romanova se mora tudi nehati vsaka špekulacija z jugoslovanskimi kronami. Jugoslovansko vprašanje se ne sme smatrati za vprašanje razširjenja kakšne kraljevske oblasti. Če Kitajci lahko izhajajo brez veličanstva, ne bodo niti Jugoslovani nesrečni brez njega. Za starega gospoda Petra Karadjordjevića se lahko toliko poskrbi, da mu ne bo treba stradanja zadnje dni življenja, njegovi fantje naj pa gledajo, da bodo zmeli kaj koristnega delati.

Vsaka dinastija bi povzročila spore med Jugoslovani. Velik del Hrvatov in Slovencev se ne bi čutil združen, ampak anektirane. Razem tega pa ni monarhije brez monarhistične politike, in ta bi bila v Jugoslaviji enako nevarna kakor v Avstriji. Ovirala bi tudi balkansko federacijo in zvezo z drugimi obodonavskimi narodi. Ne le za socialisti, ampak za vsakega demokrata sploh je nespejmeljiva.

Vsi ti problemi so veliki, ampak težave niso take, da se ne bi mogle rešiti. Le politični diletantizem se jih ne sme lotevati. In neizogibno je, da se pri reševanju ne jemljejo le tesni nacionalni interesi, ampak svetovne razmere v poštev.

Prišel je čas, da se bo moral tudi socializem intenzivno baviti s temi problemi, ne le zaradi dotičnih narodov, ampak v svojem lastnem interesu. Zavedati se moramo, da so to vitalni interesi socializma. Po odstranitvi svet vznemirajočih nacionalnih problemov pride razredni boj po vseh deželah do popolne veljave. In socialna revolucija stopi v tisti stadij, ki se konča z njeno zmago.

Če bi bila revolucija res le buržvaznega značaja; kajti odstranitev vladarskega absolutizma in možnost konstitucionalnega življenja pomeni samo ob sebi velik napredek in je pogoj za krepko delavsko gibanje.

Toda vsak dan prinaša nove dokaze, da ni bilo še v nobeni revoluciji, kar jih pozna zgodovina, toliko proletarskega elementa, kolikor v zadnji ruski. To ne velja le v tem smislu, da je igralo delavstvo v vstaji sami veliko vlogo; veliko značilnejše je to, da je postalo delavstvo mogoč faktor v državi in da postaja njegov glas od dne do dne bolj odločujoč.

Strokovni kongres bo za bodoči razvoj ruskih razmer velikega pomena.

Nemški diktator za živila Adolf von Batocki hoče baje resignirati. Njegovo poročilo o zalozgah živeža je bilo od članov nemškega rajhstaga ostro kritizirano in to ga je tako uježilo, da bi najrajši vrgel vse skupaj v koš.

Mogoče je pa tudi, da bi se von Batocki rad iznebil odgovornosti tisti čas, ko bo pomanjkanje najhujše in zadovoljnost vsled tega največja.

Davki.

Vojna volja in denarja za Ameriko ni nobene izjeme od tega pravila. Moderna vojna je veliko dražja od starih bojev in Amerika bo morala posebno globoko poseči v žep, ker ni v njenem programu le skrb za lastne potrebe, ampak tudi podpora za zavezničke.

To je vse razumljivo. Vprašanje pa je, kje se dobi denar. V kongresu se razpravljajo o tem problemu, toda vidi se že, kako ga mislijo rešiti. Naert je gotov, le definitivno sprejet še ni.

Amerika je dežela finančnih veleumov; rodila je ljudi, ki so začeli z nič, pa so nabrali milijone, preden so zapustili ta svet. Ali v novem davčnem načrtu, s katerim misli vlada pokrivati svoje vojne potrebščine, ne najdemo nič žensalnega. Izdelan je po najstarejšem fiskalnem kopitu in če bi kongres zastopal interese ameriškega ljudstva, ne bi nikdar mogel postati zakon.

Menda še nikdar niso imeli volilci v tej deželi take prilike, da se prepričajo o velikanski napaki, ki so jo izvršili s svojimi glasovnicami, kakor sedaj. To jim pokažejo novi davki, če bo predloga tako sprejeta, kakor je bila predložena.

Po načrtu se pač povisa direktni davek na dohodek in kapitalistični profiti bodo nekoliko zadesiti. Ali če se pregleda vsa predloga, bi človek dejal, da se je to zgodilo le iz sramežljivosti, ker bi bilo vendar preveč izizvalno, če se ne bi vsaj košček bremenena naprtil tudi kapitalistom.

Ali kaj je to v primeru z indirektnimi davki, od katerih pričakuje največje dohodek in ki jih bo največ nosilo delavsko ljudstvo? Ni ga skoraj predmeta, ki ostane po tem načrtu neobdaden; povrh pa še ni izključena nevarnost, da se predela načrt in sicer na slabše, kajti velekapitalisti že kažejo svoj patriotizem s tem, da se vsiljivo upirajo davku na dobičke, in pritisk na kongresnike je tako velik, da bo treba močnega protitaka, če se hoče preprečiti pogrešanje.

V resnici ni noben davek tako opravičen, kakor davek na profite. Skoraj večina velekapitalistov je prišla tekot vojne do svojih ogromnih dobičkov kakor v loteriji. Munijskim fabrikantom ni bilo treba nič drugega, kakor sprejemati naročila. Nič ni bilo treba ponujati. Zavezniki so sami pošiljali svoje agente sem in kapitalist je lahko lepo sedel v svoji pisarni in čakal nanje. Računske in podobne posle so potem opravili njegovi uradniki, mehanično delo pa delavci. Potem je moral kapitalist zopet le spraviti dobiček in sprejemati nova naročila.

V teh profitih tiče ogromni delavski doneski. Če se nanje naloži davek, se lahko pravi, da ga neposredno plačajo po ogromni večini delavci.

Le to je: Te doneske so delavci že plačali in na noben način se jim ne vrnejo. Če jih vlada kapitalistom vzame v podobi davka, ne bodo delavci bolj oškodovani, kakor so že.

Toda kongresov načrt hoče delavstvu poleg tega naložiti še indirektno davke. Zakaj take davke vedno plačuje masa. Če bo sprejeta takša za železniške vožnje, je ne bodo železniški magnati plačevali iz svojega žepa, ampak si jo bodo vzeli od potnikov. Pri tem imajo indirektni davki krivostni sami v sebi. Sto milij je sto milij za delavca kakor za Morgana. In za sto milij bo delavec iz svojega raztrganega žepa prav toliko plačal kolikor Morgan iz svoje prenapolnjene listnice.

Teh indirektnih davkov, ki jih mislijo vpeljati poleg direktnih in poleg zvišane carine, bo pa cela rajda. Naslednji pregled kaže vrsto davka in letni dohodek, ki ga pričakujejo od vsake vrste:

Pivo	\$50,000,000
Zganje	\$83,000,000
Čist spirit	12,500,000
Vino	7,000,000
Avtomobili	75,000,000
Voznina na železnici	80,000,000
Tovorna vozna	75,000,000
Voznina v Pullmanu	7,000,000
Oljne cevi	5,000,000
Zdravila	6,500,000
Poštnina II. razreda	20,000,000
Poštnina I. razreda	70,000,000
Gledališča	75,000,000
Razno, kolki	51,000,000

Smodke	10,000,000
Cigarete	17,000,000
Tobak na drobno	25,000,000
Tobak na debelo	7,300,000
Godbeni instrumenti	7,000,000
Dragulji, zlatnina	10,000,000

Razun tega predlagajo sedaj še davek na čaj in kavo in nekatere druge predmete.

Zlasti obdačenje teh potrebščin je razburljivo. Časi so se v Ameriki temeljito izpremenili. Nekdaj je veljalo za ameriško navado, da se je trikrat na dan meso. Evropejec, ki je prinesel s sabo šega da popije zjutraj šalico kave, pojé kos kruha, je bil zasmehevan in marsikdo se je odvalil tega ameriški okolici. Spoznal je, da je dober steak pred delom prav koristen.

Polagoma se je izpremenilo in Američani so boljbolj sprejemali evropske šege, ne ker so jim bolj ugajale, ampak ker je stanovitno naraščajoča draginja vidno zniževala vrednost njihovega denarja. In marsikdo nadomešča že kava nekdanji steak. Ameriški običaj, da je gostilna ločena od saloona in razširjajoča se prohibicija sta vplivali na to, da nadomešča kava ali čaj tudi pri kosilu in večerji drugo pijačo. Ni pa treba ravnati z lučjo iskati hiše, v katerih je kava sploh večerja.

V bogatih krogih sta kava in čaj zelo postranski užitki. In milijonarju se kaj malo pozna, če plača za šalico kave 15 ali pa 20 centov. V delavskih obiteljeh je to hrara, in če bo pri vsakem funtu treba plačati davek, bo to obšutno breme.

Po stari metodi služijo indirektni davki vedno za "zaokroženje" cen. To se pravi: Konsumentom se podražijo predmeti vedno nekoliko bolj, nego bi bilo zaradi samega davka potrebno. Namesto energičnih ukrepov proti draginji vidimo torej še pospeševanje draginje.

Če bi bili ameriški volilci lani izvolili petdeset socialistov v kongres, najbrže tudi ne bi bili mogli preprečiti vojne. Ali njihov glas bi bil mogočno svarilo, in četudi ne bi bili mogli prisiliti zbornice od tega, da bi bili sprejeti progresiven dohodninski davek v socialističnem smislu, bi bili vendar lahko preprečili dober del bremen, ki jih mislijo sedaj navaliati na hrbet delavskega ljudstva. Kajti petdeset socialistov ne bi bilo le petdeset glasov v zbornici, ampak tudi velik vpliv na maso izven parlamenta.

Sedaj ne more priti protestni apel iz kongresa. Ali glas delavskega ljudstva bi bil vendar zelo potreben. Kdo ga pozove? Bojimo se, da bodo vsi ti davki sprejeti, preden se zgane delavstvo in tisti, ki bi bili poklicani, da mu dajo navodilo. Nekoliko glasnih, dobro utemeljenih protestov bi morda kaj zaleglo, če bi gospodje kongresniki iz njih spoznali, da kontrolira delavstvo njih dejanja. Slovenskih delavcev ni dovolj, da bi njih protest napravil vtisk; drugi so pa praktično žal prepuščeni — Gompersu.

V Washingtonu cenijo, da zadene zakon o vojaški nabori, po katerem so možki od 21. do 30. leta zavezani za vojaško službo, okroglo deset milijonov mož v Zedinjenih državah, kar je skoraj deset odstotkov vsega prebivalstva, enjenega med 103 do 104.000.000 ljudi. Po uradni cenitvi bo imela 1. julija država New York 1,688,000, Pennsylvania 874,000, Texas 420,000 mož v naborni starosti. V osmih mestih, ki so štela leta 1910 po več kakor pol milijona prebivalcev, cenijo število nabornikov naslednje: New York 624,7000, Chicago 300,800, Philadelphia 171,800, St. Louis 84,900, Boston 77,800, Cleveland 82,600, Baltimore 57,600, Pittsburgh 67,200.

Ali ste že povedali svojim znancem, da se igra v nedeljo 27. t. m. v chicaskem predmestju Cicero Golijev "Revizor"? Ali ste jih upozorili, kakšen pomen ima ta komedija?

Pri prehladih

virgine vrst in pre, kakor tudi stopala s
Dr. Richter-jevem

PAIN-EXPELLER

Učinkuje takoj olajljivo in prijetno.
Jedino pravi s varstveno znamko sidra.

25c. in 50c. v lekarnah in uradnost od
F. AD. RICHTER & CO.

74-80 Washington Street. New York, N. Y.

Naš internacionalizem.

Vsaka stvar ima svoje meje in naпослед jo ima tudi naša potrebnost. Če cele tedne "Rad, nekda Sraža" provocira in zaoblaži; ljudje, ki stojijo pod njenim vplivom nas izključujejo iz stranke, zahtevajo razkol zveze, izločitev slovenske sekcije i. t. d. Molčali smo in prenašali vse to, misleči, da bodo polagoma tudi tam spoznali, da se morejo pojmi bistriti in velika vprašanja reševati le tam, kjer je prosta, vseobsežna diskusija, ki omogoča, da se vsaka stvar osvetli in pogleda od vseh strani.

Toda od dne do dne postaja očitnejše, da noče "Radniška Sraža" nobene diskusije, nobenega uvaževanja, nobene svobodne besede, ampak smatrajo se tam za nezmotljive papeže, ki dekretirajo, ekskomunicirajo in napadajo s takim impertinentnim tonom, da ga človek ne bi rad slišal niti v polemiki z načelnim, razrednim nasprotnikom, v polemiki s sodrugi pa postaja infamen.

Od nas se pa vprico tega vendar ne more zahtevati, da naj do sodnega dne nastavlamo lice za "bratske" klofute in pravimo "hvala", kadar se nam pljune v obraz. Potrebnostjo smo pokazali dovolj; še več tega blaga bi se že lahko smatralo za strahopetnost. A če špekulirajo pri "R. S." na to, da nas bodo ustrašovali, tedaj se bodo zelo urezali. Bojujemo se za svoje prepričanje, za tisto, kar nam ukazuje naša vest v interesu proletariata in bojevali se bomo tem odločneje, čim bolj spoznavamo nevarnost, da se izigravajo interesi proletariata in socializma z radikalističnim igrkanjem.

V zadnji številki "R. S." nas napada sodrug Miroslav Friedman in noče nič več inčiti manj, kakor "da se s čela Proletarca skine firma socializma."

Veliki duhoven je izrekel svoj anathema in nam se bodo seveda zašibila kolena. Friedman izdaja fermane, kaj je socialistično in kaj ni socialistično in mi si bomo začeli trkati na prsi in prositi nezmotljivost za odpusčenje! Dajte nam pepela, da si posujemo glave in da odidemo potem v pušcavo delat pokoro!

Če bi sodrug Friedman vedel, kako konfuzen je njegov članek, kako brez repa in glave, tedaj ne bi bil tako prevzetan. Morda tedaj tudi ne bi bil začel svojega članka tako nepošteno, kakor ga je začel. Seveda ga tedaj sploh ne bi bil mogel napisati, kajti če ne bi bil vzel laži za podlago svojega filozofiranja, ne bi bil imel članka ne cilja ne namena.

Ali v taboru, v katerega se je postavil Friedman, očitno velja parola: Napadajte Proletarca! Napadajte ga za vsako ceno. In čeimate kaj napadati, si sami ustvarite, kar boste mogli napadati.

Friedman začne svoj napad s trditvijo, da trdi "Proletarec", da "internacionalizem ne izključuje nacionalizma, nego da se temelji na njemu."

Friedman je s tem zapisal laž; iz svoje laži pa potem izvaja napade, letede v cilj, ki si ga je sam konstruiral.

Proletarec pravi, da mednarodnost predpostavlja narodnost. Ne verjamemo, da bi bil Friedman tako neveden in ne bi poznal razlike med narodnostjo in nacionalizmom. Kajti če je ne bi poznal sploh ne smel prijeti peresa, da piše o političnih rečeh. Če je pa pozna, bi pa radi vedeli, zakaj se poslužuje takega švarekinstverskega trika in tako šanzira pojme?

Narodnost pomeni "Nationalität", nacionalizem pomeni politiko, predpostavljajočo nacionalna vprašanja vsem drugim; in vsled prakse meščanskih nacionalističnih strank je pridobil pojm nacionalizma še poseben okus: tako da se pri njem takoj misli na povzdigovanje svojega naroda nad druge. Nacionalizem se približuje — ne po svojem prvotnem pomenu, ampak po tem, kar so nacionalistični političarji vili vanj — šovinizmu.

Tako bi bili torej mi, če bi Friedman imel prav, šovinsti ali pa vsaj polovični šovinsti. Hvala lepa.

Friedman v svojem življenju še ni imel toliko časa, da bi se bil bojeval toliko zoper šovinizem, kolikor smo že izkusili v takih bojih. Lekcij o nacionalizmu nam torej ni treba sprejemati od njega.

Mi smo trdili, da mednarodnost ne izključuje narodnosti. Bilo je treba na to upozoriti, ker se tupatam zopet kakor v meglenih utopističnih časih pojavljajo preroki fantazije, ki popolnoma napačno razlagajo mednarodnost in postavljajo breznarodnost na njeno mesto. "Če je človek postal socialist, je nehal biti naroden in je postal mednarodni" — to je medli evangelij, ki se je začel tupatam zopet širiti. In proti temu neresničnemu evangeliju je bila naperjena naša konstatcija. Če je človek postal socialist, je prav tako Slovenec, Italijan, Francoz ali Kitajec, kakor prej. In kar je narodno, ima tudi nadalje zanj svoj pomen; kar se ne vjema z njegovim socialističnim stališčem, je nacionalni šovinizem.

Mednarodnost ni in ne more biti nič drugega, kakor neka višja organizacija, ki ne uničuje narodnosti, ampak jih združuje. In podlaga takega združenja more biti le vzajemna pravičnost. In Friedman naj se le spomni na sklepe internacionalnih kongresov, ki so zahtevali za vsak narod pravico, da sam odločuje o svoji usodi, pa bo lahko razumel, da ne uči Proletarec nič novega, ampak da je njegovo mnenje priznano socialistično mnenje.

Vse kar nam pripoveduje Friedman o razrednih interesih, ki jih postavlja buržvazija nad nacionalne interese — pri čemer se neprenehoma igra z bistveno različnima pojmovoma "nacionalni" in "nacionalistični" — so tako stare začelnike reči, do jih je skoraj žalostno rabiti v taki polemiki.

Ampak radi bi vedeli, kje je Friedman pobral tole trditve: "Sad najednom dolazi Proletarec i odkriva nam, da su nacionalni interesi radnika važniji nego klasni."

Kdaj je "Proletarec" to dejal, mister Friedman? Mislite si pač, da lahko prinesete na krožnik kar hočete ljudem, ki čitajo Vaš članek, ki pa ne čitajo Proletarca. Tako podtikanje je podlo in takih sredstev se poslužujejo revolveržurnalisti, ne pa sodrugi, katerim gre zato, da se v slučaju različnega mišljenja razjasnijo pojmi in da se pride do najboljšega spoznanja.

Friedman govori sicer nekaj o vojnem položaju in o našem stališču, meša pa besede in reči kakor repo in fižol. Iz vsega se more le ugibati: in ugane se le to, da naj bi proletariati v sedanji vojni trobil "Vse vlade so enake", in s tem naj bi bilo menda opravljeno njegovo delo.

Toda predvsem ni res, da so vse vlade enake. Take fraze so kakor pet krav za groš. Radikalno se glasi; ampak boben tudi močno doni, zato pa še davno ni najlepši instrument, le da je lože razbijati po njem, kakor igrati na gosli. Se med enim in drugim superintendentom v tovarni je razlika; med vladami jih pa kar naekrat ne bo. Med sistemom akordnega dela in dela na uro je razlika; med enim in drugim državnim sistemom je pa kajpada ni.

Gotovo, kapitalistično je eno in drugo podjetje in delavce je v vsakem izkoriščan. Cilj socializma je vzeti vsa podjetja iz kapitalističnih rok; ali dokler ni ta cilj dosežen, je drzno trditi, da je vseeno, če je v kakšni tovarni priznana organizirano delo ali ne. Če se tam dela po osem ali po dvanaest ur na dan, če se dela brez priganjstva ali pa po Taylorjevem sistemu. Le kdor misli, da ni takih razlik, more trditi, da ni razlike med caristično avtokracijo in ustavno republiko.

Te razlike so poznali in uvaževali Marx, Engels, Bebel, Liebknecht, Kautsky, Jaures i. t. d.

Toda kaj! Friedman jih ne prizna in kdor se ne ravna po Friedmanovem ukazu, se mu "mora sneti firma socializma!"

Bojujemo se, da izpulimo vsa podjetja iz rok kapitalizma. Ali medtem vendar zahtevamo minimalni zakoniti delavni varstvene zakone, socialno zavarovanje i. t. d.

Bojujemo se za mednarodno svetovno republiko. Ali naj, videči, da danes še nismo tako daleč, ophitimo boj proti avtokracijam, boj za razširjenje demokracije?

O interesih proletariata se odloča včas v tovarni, včas v zakonodajni zbornici, včas tudi na bojnih in v diplomatičnih posvetovalnicah. In tam, kjer se odločuje o njegovih interesih, tam mora proletariati gledati, kako jih bo najbolje varoval.

Friedman govori neresnico, trdeč da Proletarec namenoma skriva kapitalistično imperialistične težnje posameznih vojskujočih se držav. Če čita Proletarec, bi moral vedeti, da je popisal neštete strani o tem predmetu; če ga ne čita, ne bi smel trditi, česar ne ve.

Ali za kar se gre zdaj, je to, da za proletariati ni in ne more biti vseeno, kako se konča ta vojna. Za socializem ni vseeno, ali se vrne Nikolaj Romanov na prestol, ali se Rusija razvije v radikalno demokratično republiko. Za socializem ni vseeno, ali izide iz vojne centralistična Avstrija s tako organizacijo, ki bo nadalje povzročala najbesnejše nacionalne boje, ali pa se rešijo nacionalna vprašanja tako, da ne bodo mogla več ovirati socialnega boja.

Yes, mister Friedman, če bi šlo le za interese te ali one dinastije, bi nam bilo lahko vseeno, kaj se izkuha v teh peklenskih kotlih. Ampak v resnici gre za interese socializma, ker gre za njegove pogoje.

Ko je bila v Ameriki civilna vojna, Marx navel vse svoje moči v agitaciji med angleškimi delavci, da bi podpirali severne države, kljub temu, da jim je vojna nalagala težka bremena in je hotel angleški kapitalizem izsiliti mir. V severnih državah takrat tudi ni šlo za sam idealizem; tudi takrat je bilo nekaj kapitalizma v deželi in značilno je bilo nasprotje med kapitalistično industrijskim severom in fevdalno agrarnim jugom. Marx je menda o tem nekaj razumel, ali ne mislite, sodrug Friedman! Pa vendar ni delal za "mir za vsako ceno", ampak se mu je upiral in delal je za zmago severa, ka-pi-ta-li-s-tič-ne-ga-severa!!!

Marx je zatajil "socialistična načela," kaj? On bi bil moral pridigati: "Vlada je vlada, proletariata se to klanje nič ne tiče, nam je vseeno, kdo da zmaga, da je le mir!"

Po Vašem mnenju je tudi Marx tedaj "propagirao buržoasko-liberalne misli". Spomnite se malo na zgodovino, pa najdete še cel kup takih zgledov.

In v zelo podobnem položaju se nahaja danes socializem. Tu je vojna. Nismo je začeli, nismo je hoteli, ali prišla je, tukaj je, in tisti položaj, ki ga zapusti ta vojna, bo bodoče boljše proletariata.

Vi pravite, da nam nič ni mar, kakšno bo to boljše. Potrudite se malo s svojo mislijo: Komu vraga naj bo to boljše mar, kakor nam? Razredni boj se vendar ne konča, kadar bo ta vojna končana. Hočemo pa razredni boj zaradi njegove končne zmage, ne pa zaradi boja samega. In če hočemo, da bo boj zmagovit, nam mora biti prav proketo mar, v kakšnih razmerah, ob kakšnih pogojih se bo vodil. Torej nam mora biti zelo mar, kakšen bo mir; in ker je mir odvisen od vojne, nam mora logično biti mar, kakšna je vojna.

Po svojih čudnih potih prihaja Friedman do sudelega zaključka, da bi "moral pokopati princip internacionalizma", če bi sprejeli "Proletarčev" razlaganje.

Naš agresivni kritikar se zelo trudi, da bi bil globok; baš s to frazo je pokazal največjo plitvost.

Internacionalizem, cenjeni sodrug Friedman, je doslej cilj, ne pa uresničeno dejstvo. Imamo pač posamezne internacionalne skupine: Internacionalno socialno demokracijo, internacionalen kapitalizem, internacionalno katoličanstvo. Ampak cilj je vendar splošna Internacionalna, vsaj v prvi vrsti Internacionalna delavstva.

Izvolite lepo ostati pri faktih: Internacionalna delavstva še ne eksistira; v socialističnih strankah eksistirajo le njeni zarodki. To, kar je, se ne sme zamenjati s tem, kar hočemo.

Mi hočemo Internacionalno — v najširšem zmislu. Ali treba si je predložiti vprašanje: Kako pridemo do nje? Če tudi ne edina, je vendar silno močna ovira v neresenih narodnih vprašanjih. Ze zato je to silna zapreka, ker so nacionalne krivice veliko bolj pred očmi, kakor socialne. Nacionalist, ki kaže nacionalno zatiranje, najde veliko lože pot do razumevanja mas, kakor socialist, ki tolmači socialne krivice.

Sodrug Friedman bo z lučjo zaman iskal stavek v Proletarcu, da mora biti delavec najprej Slovenec in potem šele socialist. Te reči ne bože ena za drugo, ampak ena poleg druge. Socialist, Slovenec in internacionalist sem obenem; pa ne eno za drugim. Socializem me ne ovira, da bi bil Slovenec in slovenstvo mi ne brani, da sem socialist, mednarodni socialist.

Ampak v pričo faktičnega nacionalnega zatiranja se poraja med masami mišljenje, da je eno z drugim v nasprotju. Socializem mora spopadati zapreke svojega razvoja s poti; torej mora biti tudi rešitev nacionalnih vprašanj njegovo zanimanje.

S tem se polaga podlaga resnični Internacionalni. S samim klicem "Proletarci vseh dežel, združite se," jih ne združimo. Dela je treba za to. Delo pa mora biti primerno potrebam in situacijam. Sedanje situacijo nam kaže vojna. In z ozirom na to situacijo si moramo napraviti sklepe.

V tej situaciji seveda lahko nastanejo izpremembe. Ruska revolucija je bila tako velika izprememba. Če bi na primer izbruhnila revolucija v Avstriji in v Nemčiji, bi zopet položaj močno izpremenilo. Socializem pa zopet ne bi smel biti slep zanjo, temveč bi jo moral takoj postaviti v svoje račune.

Sodrug Friedman je menda z nami vred prepričan, da ne bi mogla revolucija ne v Avstriji ne v Nemčiji danes takoj ustanoviti socialističnega sistema. Po njegovi teoriji nam torej ni zeleti revolucije in če bi izbruhnila, bi morali biti popolnoma indiferentni napram njej. Kajti "vlada je vlada in kapitalizem je povsod enak nasprotnik delavskega razreda." Sodrug Friedman in njegovi somišljeniki so le pozabili, da ima proletariati v enem sistemu več odporne moči, v drugem pa manj, v enem ugodnejše pogoje za boj, v drugem pa neugodnejše. A dokler ne držimo zmage v roki, se moramo prav živo interesirati za to, v kakšnih razmerah in s kakšnim orožjem bomo vodili boj. Ves vpliv, kar ga imamo, pa moramo porabiti, da napravimo bojevalne razmere čim ugodnejše za nas.

To je marksistično mišljenje, sodrug Friedman, in za marksizem so vsaj doslej še dejali, da je socialističen.

Po Vaših teorijah morate seveda Marxa izključiti; Engelsa tudi, z njim Lassalla in celo vrsto takih precej znanih imen, ki smo jih nekdanj smatrali za svoje učitelje. Storite tako, če so polanarhistični nauki, ki jih sedaj razširjate, res Vaše prepričanje. Tedaj nas ne bo treba izključevati; sami najdemo pot.

Ali doslej vendar še nismo izgubili upanja, da pogledate nekoliko bolj pod površje in spoznate svoje zmote.

Mirovni problemi.

Ker nismo zagovorniki miru za vsako ceno, se nam ni očitalo nič manj, kakor da smo izdali socialistična načela.

To je bilo zelo lahkoumevno očitjanje, ker vprašanje miru sploh ne spada med socialistična načela, temveč je zadeva taktike. Socialistično načelo je uredba človeške družbe na popolnoma demokratični podlagi s kolektivno posejeto produktivnih, prometnih in distributivnih sredstev; in socialistična pot do tega cilja je razredni boj.

Prav nič se nam ni treba zagovarjati zaradi teh načel, ker smo jih vedno zastopali tako odločno, kakor so nam moči in razmere dopuščale. A kar se tiče miru, namreč internacionalnega miru, ob katerem minejo krvave vojne, smo vedno socialistično mislili, da bo zagotovljen šele tedaj, kadar se po vsem svetu kapitalizem umakne socializmu, ki odpravi razloge mednarodnih vojn.

Kristjan je lahko socialist; žid, budist, brezverec pa tudi. Ali kjer gre za socialistična načela, jim ne sme nihče prepostavljati katoličkim, luteranskim, mormonskim ali proustadatskim, če hoče biti socialist. In od nobenega socialista se ne more zahtevati, da mora pripadati baš tej ali oni cerkvi!

Tako je tudi pacifist lahko socialist. Ali od socialista se ne more zahtevati, da mora biti pacifist za vsako ceno. In če pridejo pacifistični interesi s socialističnim navskriž, ne more socialist predpostavljati pacifističnih socialističnim.

Od nas se je na vendar to zahtevalo. "Mir za vsako ceno!" Če ne godektaža — anathema sit!

Mi ne godemo tega. Mir za vsako ceno bi bil tudi separaten mir med Rusijo in Nemčijo. In tega si nikakor ne želimo.

Toda glejmo! Zoper New Yorker Volkszeitung doslej še nismo slišali očitjanja, da je izdala

socialistična načela. Ona velja za odločno pacifističen list. In vendar! Tudi v tem glasilu čitamo, da je nasprotno separatnemu miru med Rusijo in Nemčijo. "N. Y. V. Z." je za splošen mir brez aneksij in odškodnin.

Torej za mir s pogoji! Ne za "mir za vsako ceno!"

Zakaj ni greh, če je newyorški list na takem stališču, a zakaj je greh, če smo mi na njem?

Le če se že govori o pogojih miru, je treba nekoliko doslednosti.

"Mir brez aneksij in vojnih odškodnin" je lep izraz. Pomeni pa vendar prav malo, že zato, ker onogoča, da zasnuje vsakdo njegov pomen po svoje. Ruski socialisti so v svojih izjavah stvar natančneje precizirali s tem, da zahtevajo podlago za svobodno razvoj vsakega naroda.

"Mir brez aneksij" se lahko razlaga tako, da naj bo po vojni "status quo ante". In mnogo jih je, ki si ga res tako razlagajo. Pravim pacifistom sploh ne gre za pogoje; oni hočejo le mir, tudi če osvoji kajzer vso zapadno Evropo in če pride Nikolaj Romanov jutri nazaj na ruski prestol. Socializem, demokracija in take reči so jim le "principi," načela v zraku, teorija; praksa je mir.

Če se pogleda na dno stvari, se pa spozna, da so pacifisti največji — nasprotniki miru. Seveda bodo budi, če se jim to reče; ali res je tako, čutudi se ne zavedajo tega.

Res je tako, kajti mir za vsako ceno pusti vse pogoje novim vojnám. Mir na podlagi neizpremenjene Evrope pomeni, da naj se vrnejo iste razmere, ki so bile pred sedanjo vojno. Če mislimo materialistično, tedaj moramo priznati, da so tiste razmere poročile sedanjo vojno. Če se vrnejo enake razmere, je torej logično, da morajo poroditi novo vojno.

Zahtevati mir za vsako ceno se torej faktično pravi zahtevati novo vojno.

Jasno je pa, da bi bila taka nova vojna še veliko strašnejša od sedanje. Mir, ki bi bil sklenjen na podlagi "status quo ante bellum," ne bi zadovoljil nikogar. Naravna posledica bi bila, da bi se začeli vsi takoj pripravljati za izpolnitev želja, ki so ostale v tej vojni neizpolnjene. Oboroževalna tekma bi bila še bolj mržnena, kakor zadnja desetletja. Če so morali narodi doslej mnogo žrtvovati militarizmu, bi mu morali poslej žrtvovati vse. In mir, ki bi prihranil sedaj morda milijon ljudi, bi povzročil v dogledni dobi novo vojno, ki bi jih lahko pobila deset ali dvajset milijonov.

Največja zmeta je, če se misli, da bi tak mir koristil socializmu. Saj ni res, da potrebuje socializem le mir za svoj razvoj. Taka beseda je lahko izrečena, ampak utemeljiti je ni mogoče. Vprašanje za socializem je, kakšen je mir. In mir na podlagi status quo ante bi bil najneugodnejši za socializem.

Predvsem bi bil neugoden, ker bi mu najno sledila perioda silno razgretga nacionalizma. Tekom vojne so se razvnele narodne aspiracije tudi tam, kjer so prej komaj brlele. Razočaranje, ker so ostale vse želje neizpolnjene, bi ves nacionalizem prelevilo v šovinizem. Kaj se pravi delati sredi razbujenih šovinističnih strasti za socializem, pa lahko pove vsakdo, kdor ima kaj izkušenj na tej trnjevi poti.

Vlade, ki bi se pripravljale za novo vojno, bi seveda še posebevale to strujo, ker bi besni šovinizem služil njihovim militarističnim in vojným namenom.

To bi pa spremljevala politična reakcija, ki bi bila najbolj naperjena proti socializmu, in meščanske stranke bi jo jodpirale tudi tedaj, če bi

se vlade posluževale nasilnih sredstev, ker bi bil socializem zanje tak strah, da bi bile pripravljene žrtvovati celo kos svoje svobode, le da bi se ga rešile.

Interesi socializma zahtevajo mir, ampak zahtevajo tudi pogoje. Zato mora priti socialistična stranka na jasno, kakšne mirovne pogoje mora zahtevati v interesu socializma; in potem se mora vprašati, kako si pridobi vpliv pri sklepanju miru, kako doseže, da se bo sklepal mir pod socialističnimi pogoji, ne pa proti.

Doslej je to najvažnejše vprašanje ostalo žal zaenkrat neoprečeno. In baš pacifisti so tega največ krivi.

Vojna lahko prinese socializmu velike uspehe; lahke ga pa tudi vrže daleč nazaj. To je odvisno od nekaterih reči, na katere nimamo vpliva; odvisno je pa tudi od našega dela in od naše moči.

Stoječ ob strani in lajnajoč le pacifistično melodijo se obsodimo na absolutno brezvplivnost, in če se ne bo mir sklepal z nami, se bo sklepal zoper nas. Moment za socialistično stranko je velik; ako ga zamudi se ji ne ponudi kmalu enaka prilika.

Na Angleškem in v Rusiji si je delavstvo priborilo gotove garancije, da se bo slišal njegov glas pri sklepanju miru. Kaj bo v Ameriki?

Doslej izgleda, da bo v imenu delavstva govoril — Samuel Gompers. Če ostane stranka v brezplodni pasivni negaciji, prepusti sama polje predsedniku A. F. of L. Tedaj pa "glas ameriškega delavstva" gotovo ne bo glas socializma.

Marsikaj se je v tem oziru zamudilo. Prepričano se ni, da se popravi. Toda če se bo še neka časa nadaljevalo plitvo pacifistovstvo, bo prepričano. In socialistično gibanje utrpí tedaj ogromno škodo.

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 18. avgusta 1904.

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Pens.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URAĐNIKI:

PREDSEDNIK: Ivan Prostor, 6120 St. Clair Ave. Cleveland, Ohio.
 PODPRESEDNIK: Josp Zorko, R. F. D. 2, box 113 West Newton, Pa.
 TAJNIK: Blas Novak, 20 Main St., Conemaugh, Pa.
 POMOŽNI TAJNIK: Andrej Vidrih, 170 Franklin Main St., Conemaugh, Pa.
 BLAGAJNIK: Josp Zele, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
 POMOŽNI BLAGAJNIK: Frank Pavlovski, b. 647, Forest City, Pa.

NADEŽNIKI:

1. nadzornik: Ivan A. Kaker, 207 Hanover St., Milwaukee, Wis.
 2. nadzornik: Nikolaj Povše, 1 Crab St., Nurey Hill, N. S. Pittsburgh, Pa.
 3. nadzornik: Jakob Kovjan, 1400 E. 52d St., Cleveland, Ohio.

POROTNIKI:

1. porotnik: Anton Lavris, box 8, Yukon, Pa.
 2. porotnik: Frank Baydek, 6303 Glass Ave., Cleveland, Ohio.
 3. porotnik: Anton Welby, box 53, Superior, Pa.

VRHOVNI ZDRAVNİK:

F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POMOŽNI ODOR:

Frank Skufca, 485 2nd St., Conemaugh, Pa.
 Ivan Jager, b. 543 Woodland Ave., Conemaugh, Pa.
 Franc Kos, Conemaugh, Pa.
 Mihael Flek, R. F. D. 7, b. 143-a, Johnstown, Pa.
 Jakob Rupert, b. 238, South Fork, Pa.
 Ivan Hribar, 709 Broad St., Johnstown, Pa.

GLAVNI URAD v hiši št. 20 Main St., Conemaugh, Pa.

Uradno Glasilo: PROLETAREC, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

Osnovna društva, oziroma njih uradniki, so ujudno prošni, pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar na se pošilja edino potom Poštne, Expressni, ali Bureni denarnih nakaznic, nikakor pa ne dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošilja potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovlja: Blas Novak, Conemaugh Deposit Bank, Conemaugh, Pa., in tako naslovljene pošilja z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

RAZLAŠČENI IN RAZLAŠTEJLI

Čudno logiko rabijo naši nasprotniki, kadar se jim zdi potrebno napasti programatične zahteve socialistične stranke in pobijati socializem vobče. Tako je nedavno tega neki katoliški list pisal, da sprememba privatne lastnine proizvajalnih in distributivnih sredstev v kolektivistično, oziroma razlaščenje kapitalistov kakor zahtevajo socialisti, pomeni "tatvino." In socialisti da vsled tega "priporočajo tatvino."

Kako modro! Za ljudi, kateri imajo 365 dni v letu možgane na počitnicah, in kateri obenem mrzijo socialiste, a ne vedo zakaj, je taka trditve mastna klobasa. Aha, zdaj vas pa imamo! Vi socialisti bi radi oropali kapitaliste njihovih lastnin! Vi zastopate tatvino!

Vredno je spregovoriti o tem par besed. Kaj so proizvajalna in distributivna sredstva? Zemlja, rudniki, premogokopi, tovarne, stroji, orodje itd., so proizvajalna sredstva; železnice, parobrodi itd. so pa distributivna sredstva. Denar samoobsebi ni kapital; denar le predstavlja fiktivni kapital, bodisi surovi material: zemljo, rudlo, les itd., ali pa izgotovljeno, rabno blago, dobrine.

Kako je pa kapitalist prišel do kapitala? Na kakšen način si je kapitalist prisvojil proizvajalna sredstva? Kdor študira zgodovino kapitalizma in pa razvoj moderne industrializma, lahko odgovori na to vprašanje. Gospodujoči sloji so jemali drug drugemu in po staro in srednjeveških nazorih je bilo to popolnoma pravično, po človeškem in "modernem" pravu tudi. Zgodovina kapitalizma je zgodovina nasilnega razlaščenja družin, pa naj to zgodovinarji olupšajo, kolikor hočejo.

Pojdimo dalje. Kapitalist danes poseduje rudnik. On ali bivši lastnik je našel rudo; ogradi je doletno parcelo daleč na široko, kolikor se mu je zahotelo in rekel: To je moje. Seveda, po starem pravu je to pravično! Toda ruda sama na sebi je mrtev kapital in brez vsake koristi, dokler leži v zemlji nedotaknjeno. Kapitalist, oziroma lastnik rude bi gladi umrl poleg vseh milijonov vrednosti svoje lastnine, ako bi ne bilo neposrednikov — proletarev — delavcev, ki so voljni dvigniti rudo na površje. Ruda zadobi svojo vrednost šele tedaj, ko je izkopana in spravičena na površje. Z drugimi besedami: delavec in samo delavec šele pretvori rudo v fiktivni kapital in ji da pravo vrednost. Kapitalist najame delavce, da zanj kopljejo rudo, zgradi topilnice, kjer zopet delavce spremeni rudo v kovino; zgradi tvornice, kjer zopet delavce izdeluje iz kovine razne porabne predmete; gradi železnice, katera prevažajo rudo in izgotovljen produkt na prejš. Kapitalist res založi denar. Toda denar predstavlja kapital,

kateriga je delavec vzel in zemlje. Ruda sama na sebi, kakor smo rekli, ni vredna nič, dokler leži v zemlji. Naj kapitalist poseduje rudnine celega sveta, revež je, če se rudnin nihče ne dotakne. Delavec šele, delovna sila je edini faktor, kateri stvarja rabni kapital in vse bogastvo. Kaj pa znaajo delavci od tega? Le majhen, majhen del tistega, kar ustvarjajo. Za uporabo svoje mišične delovne, bogastvo tvorne sile, brez katere je ves kapital mrtva stvar, obdržijo le majhno drobtino, recimo dve desetini svojega produkta v obliki plače ali mezde. Ostalih osem desetini dobi kapitalist, ne da bi za las vrednosti kaj proizvedel. Kapitalist vzame delavcu osem desetini vsega produkta le zato, pravi, ker je proizvajalno sredstvo; rudnik, tovarna, mašina itd. njegova in samo njegova lastnina.

Tako torej vidimo, da se pod privilegijem privatne lastnine proizvajalnih sredstev izvršuje največje sistematično razlaščenje, kar jih more človek misliti. Današnji mezdni sistem proizvajalca ni nič drugega, kakor nepretrgano razlaščenje, katerega izvršuje kapitalist nad delavcem. Seveda, kapitalistična pamet, ki se še vedno drži starega, barbarkega nazora, ne more tega zapopasti. Ta nazor je star, kolikor je stara privatna lastnina, le forme so spremenjene. Tako na primer je lastnik v starih časih — in še pred 50 leti v Ameriki — kupil delavca z vsem njegovim telesom; delavec (suženj) je bil njegova lastnina ravno tako kakor konj ali klobuk; hranil ga je in oblačil, a če se mu je poljubilo, ga je tudi ubil. Danes kapitalist ne more več kupiti delavca telesno, pač pa kupi njegovo delovno silo. Ker sta pa delavec in njegova delovna sila neoddeljiva, tedaj kapitalist z delovno silo kupi tudi delavca, dasiravno se mnogi delavce tega ne zaveda. Kaj je torej razlika? In kakor je bila svoječasno telesna suženjost nekaj kar mora biti, tako se smatra danes mezdna suženjost nekaj takega, kar mora biti in ostati na vse večne čase. To je tisti barbarski nazor, kateri še vedno "panja" delavce, da si drugače ne morejo predstavljati sistema, — da mislijo, da tako mora biti — da smatrajo kapitaliste za svoje dobrotnike, ki jim dajejo zaslužek in da bi brez njih ne mogli živeti. Po tem nazoru je eden človek več kot drugi; eden sme celo življenje prenameriti v brezdelje, a drugi mora zanj delati — in vse to vsled privilegija privatne lastnine proizvajalnih sredstev, ki mora biti sveta in nedotaknjena.

Ponavljamo še enkrat in na kratko:

Privatna lastnina vseh proizvajalnih in distributivnih sredstev temelji na krivici, na razlaščenju. Pridobljena je nasilnim potom. Po naravnem pravu, ki je temelj moderne človekoljubnega nazora, nima noben človek pravice

Ameriška vlada je sklenila poslati posebno komisijo v Rusijo, da utrdi dobro razmerje med deželo nove svobode in med Zedinjenimi državami.

Sama na sebi zasluži ta misel vse odobravanje. Brez obzira na to, da je vojna, potrebuje nova Rusija vsakovrstne podpore, da postavi svoj razvoj na trdna tla kajti carizem je vzgajal tako korupcijo, da je bila njegova dedščina vsestranska desorganizacija. Kdor se mogoče poglubi v poročila provizorične vlade, dobi sliko takega kaosa, da se začudi, kako je mogla ruska armada vzdržati to, kar je vzdržala.

Nered v vojnem sistemu je bil pa tesno združen s splošnim neredom; če bi se danes sklenil mir, bi imela nova vlada vendar tisoč težav, preden bi mogla deželo tako organizirati, da bi ji bil zagotovljen uspešen razvoj.

Pomoči torej Rusiji gotovo ne bo odklanjala. Vlada je že sama povedala, da ji je krivato treba zlasti tehničnih moči, ker ji je carizem zapustil železnice, industrijo, poljedelstvo v skrajni zanevarjenosti.

Pomagati Rusiji v tem oziru ne bi bilo le človeško dobro delo, ampak bi koristilo tudi Zedinjenim državam. Tega se gotovo vlada v Washingtonu zaveda, in mi ji ne zameravamo tega. Iskati v sedanjih družbi sama nesebična dejanja je zelo naivno. Toda če mislijo Zedinjene države na trgovske in industrijske stike z Rusijo — torej tudi na dobiček — ni to nič hudega, dokler se taki stiki v obojestranskem interesu in dokler se ne ustvarjajo pogodbe, ki bi Rusijo naravnost vezale na ameriški kapital in v izključevanju vsake zunanje konkurence povzročale nove konflikte.

Tupatani bi Zedinjene države iz svoje dolge republiške izkušnje lahko Rusiji kaj svetovale. Izkušnja ima vedno svojo vrednost. Ali še več bi se menda Amerika lahko naučila od nove republike. Kajti naj se sodi o revoluciji, kakor se hoče, to je očitno, da bo danes malokje najti toliko svobode, kolikor v Rusiji.

Poznamo junake, ki bodo temu ugovarjali in nam zopet doktrinarno pridigali, da je vlada enaka vladi, da je ruska revolucija brez pomena in da je vseeno, če sedi Romanov na prestolu, ali pa če je Korenski v ministru. Na take modrijane se ni ozirati. Oni so enaka eklija na vozu napredka, kakor popovski dogmatičarji. Oni verujejo, da pride socializem kakor čudež, kakor sveti duh v podobni ognjenih jezikov. Socialističnemu gibanju so pa škodljivi, ker ovirajo s svojim jezikljanjem vsako delo.

Resnica je, da pomeni ruska revolucija največji preobrat od časa velike francoske revolucije, a da ima za socializem še veliko večji pomen, nego ga je imela ona. Čisto neznašljivo je klepetanje, da gre za navadno "buržvazno revolucijo", če se vidi, da so postali socialisti najmočnejši faktor v deželi in da se faktično nič ne more zgoditi proti njihovi volji.

Prav zaradi tega bi bila nameravana komisija koristna — za Zedinjene države.

V Rusiji vidimo na primer svobodo govora, kakršne ni v času vojne v nobeni deželi. Dasi ni nobenega dvoma več, da je ogromna večina za nadaljevanje vojne, dokler ni revolucija popolnoma varna, vendar lahko nastopajo govorniki za mir brez obzira. Petrograd izhaja brez policije. Vlada ima skupne seje z odločno socialističnim delavskim in vojaškim odborom. Na fronti imajo vojaški svojo organizacijo.

To so reči poleg mnogih drugih, ki bi lahko dale ameriški komisiji mnogo pouka. Tam bi se lahko naučila, da ni to, kar se imenuje v Ameriki demokracija, nikakršno vrhunske demokracije, in da se ne bi bilo Zedinjenim državam bati nobenega poguba, če bi v teh rečeh posnemale Rusijo.

Ko ni bilo oddale nobene vojne, smo opazili, kako se je v mnogih krajih s petami teptala svoboda govora, kako je policija vlačila govornike z odra kako so jih razne oblasti izganjale kar iz mest. Odkar je vojna, so strasti tako vzplamtele, da se n. pr. znanim pacifistom odrkajo dvorane. Scott Nearingu je bila odpovedana po nalogu policije. Mi se s Scott Nearingom ne strinjamo; tisti, ki so ga véasi smatrali za socialista, so se vsaj sedaj, ko je na debati z Lewisom tako temeljito pogorel, lahko prepričali, da ni nič drugega, kakor "a good man", ki pričakuje rešitev človeštva od krščanstva.

Toda mi se nismo nikdar strinjali z Bryanom in njegovo sušo; nismo se strinjali z Wilsonom, Hughesom in Rooseveltom; ali naj bi jim zato vzeli svobodo govora, če bi mi bili na krivilo?

To so reči, ki bi jih privoščili ameriški komisiji, da bi se jih naučila v Rusiji.

Zlasti pa bi bilo koristno, če bi tam spoznala politični pomen delavstva. Rusija ni v kratkih tednih izra revolucije postala socialistična država. Za to ni bil le dosedanj čas revolucije — ki še ni dovršena — prekratek, ampak to tudi zategadelj ni mogoče, ker nima Rusija še predpogojev za realiziranje popolnega socialističnega programa.

nad življenjem drugega človeka. Moderni industrializem, ki je vedno večji in popolnejši faktor v proizvodnji potrebščin, je prikljen delavca na mašino, tako da je današnji delavec del živ-prive-sek mašine. Ker pa kapitalist poseduje mašino in ostala proizvajalna sredstva, poseduje konsentno tudi delavca. S tem, da je delavec mezdni suženj, je obenem tudi njegovo življenje popolnoma odvisno od kapitalista. Kapital sam na sebi je mrtev, dokler ga delavec ne preobrazí v raven produkt; vsled tega je delavec edin stvarnik vsega bogastva in pospeševatelj kulture. Po vsej

ma. Toda delavstvo ima že danes tako politično pozicijo, kakršne še nikdar ni imelo v Zedinjenih državah njegova organizacija je priznan faktor in noben vpliv na provizorično vlado ni tako močan, kakor delavski. Če ostane ameriška komisija kaj dlje v Rusiji, se bo to najbrže še bolj poznalo in naši komisarji se bodo lahko poučili o socialnih reformah, o katerih niso imeli vsaj nekateri med njimi doslej niti pojma.

Z idejo, da gre komisija tja, torej lahko popolnoma soglašamo.

Kar nas veliko manj navdušuje, je pa mož, ki ga je predsednik Wilson izbral za načelnika komisije. Elihu Root je po našem prepričanju najmanjše sposoben, da zastopa ameriško demokracijo v Rusiji. Dolarska demokracija gotovo ne naleti tam na pravo razumevanje in Rootovi nazori o absolutizmu kapitala se bodo slabo vjemali z nazori, ki imajo sedaj na Ruskem prvo ceno.

Če bi bil Mr. Elihu Root nekoliko mlajši, bi bilo morda dobro, da bi šel s komisijo v Petrograd. Dokler je duh še gibčen, je mogoče, da na pravi nov spoznanje vtisk nanj. Savi se je na poti v Damask izpremenil v Pavla; vpricho ruskega čudeža bi se naposled finančni oligarhi lahko izpremenili v demokrate, če je za tako izpremembo sploh kaj sposobnosti v njem. Ampak če je Elihu Root, znani zastopnik Wall Streeta, kdaj imel kaj take sposobnosti, je danes ob svojih "utrjenih nazorih" gotovo nima več.

Ne pričakujemo, da postavi Wilson na čelo komisije socialisti. Vlada Zedinjenih držav ni socialistična, kongres ni socialističen — vodja komisije bo torej vsekakor demokrat. Ampak četudi se z demokratično stranko sploh ne strinjamo, je vendar ne smatramo za tako ubožno, da ne bi našla v sebi moča, ki bi bil za tako misijo bolj sposoben kakor Elihu Root.

Časopise, ki ima stike z vlado, poroča tudi, da misli predsednik imenovati kakšnega socialisti v komisijo. Iz tega se vidi, da spoznava Wilson vlogo, ki jo igrajo socialisti v novi Rusiji. Če ne ocenjuje te vloge popolnoma, jo uvačuje vsaj deloma. Saj je celo Bethmann Hollweg spoznal, da se s sedanjo Rusijo ne more govoriti brez socializma.

Tudi ta namen je dober. Najbolje bi bilo seveda, če bi bil imenovan sodrug, ki pozna ruske razmere — na primer Slobodin. Koristno bi bilo to za Ameriko sploh, zakaj socialistični član ameriške komisije bi bil lahko v razpravah z Rusijo najvažnejša oseba; on bi lahko podal ruskim faktorjem najzanesljivejše podatke o Ameriki in njenih razmerah; on bi največ lahko vplival, da bi se misija izvršila v korist Amerike in Rusije obenem. Njegovo oko bi dalje videlo, kakor morda oči vseh ostalih komisarjev; gledal ne bi le na dobičarske interese in na vprašanja današnjega dneva. Socialist v komisiji bi bil najboljša garancija za demokratično rešitev vprašanj, ki so bodo reševali in za rusko-ameriške stike, ki ne bi ustrezali le interesom obeh dežel, ampak kolikor mogoče tudi internacionalnim interesom.

Velikega pomena pa bi bila taka misija tudi za tesnejše stike med ameriško in rusko socialistično stranko. Danes lahko priznamo ruske socialiste v mnogih ozirih za učitelje. Če bi socialistični komisar gledal z odprtimi očmi, bi videl marsikaj, česar iz vseh poročil ne izvemo; za naše spoznavanje, za našo taktiko, današnjo in bodočo, bi bilo nepreveljavnega pomena, če bi podal ameriški socialistični javnosti pravo sliko ruskih razmer in deleža, ki ga imajo ruski socialisti v njih. Marsikaj bi se vsled tega zjasnilo in razne megle ameriškega, v splošnem ne posebnega globokega socializma, bi se razpršile.

Vojna in ruska revolucija pomikata socializem po vsem svetu tako naprej, kakor parna sila. Velike naloge se mu približujejo. Tesnejši stiki ruskega in ameriškega socializma bi mogoče povečali splošno znanost za te naloge.

Nemški časopisi, ki niso prijazni Bethmann Hollwegu, zagotavljajo, da se je kancelar pred kratkim odpeljal na fronto, hoteč podati kajzerju svojo demisijo. Baje se Hindenburg na vso moč upira vsaki ustavni reformi in je celo zahteval, naj se zaključi basedanje rajhstaga. Ta nasprotja so baje razlog Bethmannove demisije.

Nemški socialisti so v ustavnem odboru rajhstaga zahtevali, da mora biti kancelar odgovoren parlamentu in da mora odstopiti, če zahteva to rajhstag. Večina je glasovala proti tej zahtevi. Žalostni parlamentarci, ki sami podpirajo reakcijo!

"Lokal Anzeiger" v Berlinu naznanja, da nameravajo nemške oblasti energično nastopiti proti vsem, ki agitirajo za stavko, v prvi vrsti proti poslancem socialistične manjšine. Neki znani radikalni socialist, čigar ime se ne navaja, je bil zaradi poziva na stavko 1. maja aretiran in obtožen zaradi veleizdajstva.

vien, ki se je zgodila produktivnim slojem; ljudstvo bo dobilo nazaj kar mu gre po naravnem pravu. Proizvajalna sredstva — zemlja, rudniki, premogokopi, tovarne, mašine itd. — bodo skupna last vseh ljudi. Bodoči človek ne bo rekel: To je moje — temveč: To je naše, nas vseh. S kolektivistično lastnino, ki pomeni socializacijo lastnine, in socialistični način proizvodnje, nastopi šele pravo blagostanje človeštva.

Interesu vsakega delavca torej je, da deluje na razlaščenje kapitalistov. Z drugimi besedami: boriti se mora v socialističnih vrstah. Vse delavce je okoli 1200.

Stranka

Seje eksekutive J. S. Z. dne 31. marca 1917.

Navzoči so: Dubravac, Žikić, Godina, Šava, Kokotović, Poljić, Petrić, Žikić i Dimich.

Predseduje Dubravac, zapisnik vodi Godina.

Zapisnik zadnje seje se prečita in sprejme. Prečita in na znanje se vzame dopis klubov št. 165 in 170. Prvo poročilo se nanaša na izključitev dveh članov, drugo na prenehanje poslovanja s klubom.

Prečita in na znanje se vzame list kluba št. 53, v katerem naznanjajo, da so. Todorovič še ni poravnal kluba št. 53 svoj dolg. Gl. odbor naroči gl. tajniku, naj spomni so. Todoroviča na omenjeni dolg.

Na znanje se vzame, da so dospeli partituri za taboranje, ki jih poklanja Zvezi so. Elija. Zaključni se. da partituri izroče hrvatsko-srpskemu upr. odboru za prepis, nakar se komadi oddajo tajništvu J. S. Z. v varstvo, katero po oglasu prodajo v naših glasilih.

Tajnik Petrić poroča, da je bilo v mesecu marcu razpečanih 1991 rednih, 47 izjemnih in 98 dualnih znamk. To se vzame na znanje. Dalje poroča, da so ustanovili novi klubi v Edison, Kans., W. Allis, Wis., in Cle-Elum, Wash. Dalje pravi, da je tajnik skupne stranke vprašal za par sto dolarjev posojila za pokritje stroškov st. lousike konvencije. Zaključni se, da gl. tajnik lahko posodi skupni stranki do \$300,00.

Dalje vprašuje gl. tajnik, dali misli gl. odbor poslati na st. lousike konvencijo delegata. Po daljši debati se zaključi, da gre Zvezo zastopati na konvenciji gl. tajnik. Na priporočilo tajnika naj se za vsak slučaj pripravijo izjave glede stališča na vojno — in ker ta v naši Zvezi dva menja, naj pripravi vsak upr. odbor v sporazumu uredništva glasil vsak svojo izjavo, katero vzame tajnik s seboj, na konvencijo. Končno se zaključi, da se to v tem smislu izvrši. Dalje se sklene, da se da iz zvezne blagajne delegatu \$2,00 dnevno za pokritje njegovih stroškov.

Sodr. Cvetkov priporoča, da se izpusti iz Rad. Straže priobčevanje mesečnih računov o razpečanih znamkah. Pravi, da jemljejo prostor. Gl. tajnik vstraja, da so ti računi dobra kontrola nad tajništvom in služijo tudi za pregled aktivnosti klubov. Menja je, naj se računi objavljajo tudi v bodoče. Istotako meni, naj se objavlja vsaj vsaka dva meseca enkrat imenik klubov in naslovi tajnikov. O tem govore za in proti Šava, Godina, Šusa in Kokotović. Končno se stvar prepusti do prihodnje seje upravnim odborom, in če se upravni odbori izjavijo, da se mesečni računi ne objavljajo več v glasilih, ima gl. tajnik pošiljati te račune vsak mesec tajnikom klubov.

Končno se prečita dopis kluba št. 3, v katerem se pritožujejo, da je v imeniku še vedno naslov starega tajnika, med tem ko je novi že davno nastopil. Tajnik Petrić pojasnjuje, da je to vsled tega, ker urednik "Radničke Straže" zavrača objavljanje imenika. Filip Godina, zapisnikar.

NAZNANILLO.

Chicago, Ill.

V soboto 19. maja bo v prostorih "Radničke Straže", 1944 S. Racine Ave. skupna konferenca čikaških klubov 1, 6, 20 in 60.

Na dnevnem redu je poročilo o konvenciji Socialistične stranke v St. Louisu in druge važne reči.

Člani omenjenih organizacij se vabijo, da se udeležijo konference ki se prične ob 8. zvečer.

Jos. Horwath, tajnik.

OPOZIV.

Zadnji trenotek dobivamo od sodruga Jos Horwatha, tajnika čikaškega konferenčnega odbora, obvestilo, da ni za soboto sklicana konferenca potrebna. Ne vemo, če je to sklep odbora, ali če je to le njegovo mnenje; tudi nimamo sedaj časa, da bi preiskavali. Dajemo torej članom na znanje, da želi sodrug Horwath opoziv konference.

ČLANOM J. S. Z. NA ZNANJE.

Izjave večine in manjšine o vojni in militarizmu, kakor tudi vse izpremembe pravil in nova platforma, sprejeta na St. Louiski konvenciji socialistične stranke, gre v kratkem na splošno glasovanje in stoji v veljavo, ko bo o predlogih odglasovano. Dotlej so v veljavi vse stare izjave in pravila.

Toliko na znanje, da ne bo zmešnjave.

Tajništvo J. S. Z.

Virginia & Rainy Lake Co. je vsem svojim delavcem povzela plačo za 25c na dan pri deseturnem delu. Do sedaj so dobili na dan \$2,50, od sedaj pa \$2,75. Vseh delavcev je okoli 1200.

VABILO.

Chicago, Ill.
Jugoslovanski socialistični klub
priredi v nedeljo, 27. maja
veliko gledališko predstavo
v dvorani Sokol Karel Jonaš, št.
5510-14 West 25. Street v
Cicero, Ill.
Uprizori se
REVIZOR.

Komedija v petih dejanjih. Ru-
sko spisal Nikolaj Vas. Gogolj.

Vrši se v provincialnem mestu v
notranji Rusiji začetkom 19. sto-
letja. Drugo dejanje je v hotelu,
vse druga v stanovanju mestnega
glavarja.

Predstava se začne ob 1/3 po-
poldne.

Cene sedežev: 1. prostor 50c, 2.
prostor 35c, 3. prostor 25c.

Po predstavi ples in prosta za-
hava.

Blagajna se odpre ob 1/2 po-
poldne.

Najboljša zveza je z Ogden
Caro, ki vozi naravnost v Cicero.

Atire in zdravila humorja ter
obljubuje vsem posestnikom kras-
no razvedrilo. Cicero je predmet-
je Chicage in vožnja ne vzame več

časa, kakor če se pelje človek iz
enega kraja mesta v drugi. Dvo-
rana je velika, visoka, zelo okus-
na, tako da se bodo gostje ugodno

počutili v njej. Gostilniški prostori
s pivotočem in vinotočem so pod
stropom; po predstavi se bo pa
streglo tudi v dvorani. Poskrblje-
no je za dobro godbo in sploh za

vse, kar je potrebno, da bodo gosti
zadovoljni.

Skušnja za igro se pridno vrše
in pričakovati je, da bo imela
predstava izvrsten uspeh. Poma-
galo bo tudi to, da je oder dober

in ima lepe scenerije. Klub torej
opravičeno pričakuje, da doseže
njegov in igralcev trud nagrado v

obilnem posetu in s tem vzpodbu-
jo za nadaljne podobne prire-
ditve.

V nedeljo, 27. maja torej vsi v
Cicero! Jugosl. soc. klub št. 1.

LISTNICA UPRAVNIŠTVA

Vsled pomanjkanja časa, nismo
niknjili v "Imenik" nove naro-
čnike, kateri so bili poslani tekom

zadnjih par dni. Kakor hitro do-
bimo list iz stroja, bomo tem na-
ročnikom list poslali v zavetkih,

da bodo vsakdo dobil, kar je nje-
govega.

Naznanjamo, da nam je ostalo
nekaj iztov "Majniške Revije".

Kdor jo hoče imeti, naj pošlje 10c
nakar jo dobi poštino prosto.

V zalogi je še tudi 10 "Kaledar-
jev," letnik 1917. Stane 50c. in
se lahko pošlje v poštini znam-
kah.

POZIV.

Cleveland, O.

Slovenski socialistični klub št.
27 poziva vse svoje člane, da se

udeležijo skupne seje s hrvaškimi
klubom, ki bo dne 20. maja (v ne-
deljo) ob 2 popoldne. Na tej seji

se bo razpravljalo o vprašanju
socialističnega doma. Obenem po-
ziva klub tudi tiste sodruge, ki so

obljubili, da bodo v ta namen po
svojih močeh kaj darovali, naj iz-
polnijo svojo obljubo.

Sodrug! anjka nam še par sto
dolarjev, pa bi lahko začeli z de-
lom in bi potem kmalu imeli svoje

prostore. Kolike vrednosti bi to
bilo za naše gibanje, ni treba na
široko razlagati. Vsak zavedni so-
drug ve, da je prosto shajalnice e-
na prvih potreb in hočemo imeti

uspešno gibanje in ga ne le raz-
širjati, ampak tudi poglobljati.
Pod svojo streho bomo sami svoji

gospodari in nihče nam ne bo
mogel odrežati prostorov. Dokler
smo le gosti, se nam pa vsak čas
lahko zgodi.

Jugoslov. socijalistična Zveza v Ameriki.

EKSEKUTIVA:

Dimitar Ekonomoff, Filip Godina, Jos. Horvat, Nick Hinich, Jim Kautich,
Mihail Kirin, Frank Mavrich, Frank Saus, Blaž Žikich.

NADZORNI ODBOR:

M. Dimich, J. Jurenich, N. Ribarich, L. Truger, M. Sekulich.

ODBOR ZA TISKARNO.

Frank Zajc predsednik, Alex Dubravac blagajnik, Pet. Kokotovich tajnik.

ODBOR RAZSODIŠCA.

V. Gjakovich, Jos. Krpan, Jos. Lang, J. Mokrovich, P. S. Tauchar. — Tajnik
tega odbora je J. Mokrovich, N. S. Pittsburg, Pa.

Klubi, ki šele govornike, naj se obrnejo do gl. tajnika.

ARKANSAS: —

63. Fort Smith, Ark. — Jugosl. soc. klub, taj. Frank Grile, box 37, Jenny Lind,
Ark. Seje so vsako tretjo nedeljo v mesecu, v Jenny Lind, Ark.

167. Huntington, Ark. — Jugosl. soc. klub, taj. Jno. Jarnovich, R. F. D. Box 167,
140. Harford, Ark. — Tajnik John Spensal, Box 22

COLORADO: —

Če izkaže vsak sodrug nekoliko
poštenosti, lahko kmalu do-
dožemo namen, in izpolnitev naše-
ga stremjenja bo lahko v ponos
vsem jugoslovanskim socialistom
v Clevelandu. Na delo torej, so-
drugi naša skupnanstva, loš zveš
drugi, da se čimprej uresniči naša
skupna želja in da pridemo v
svoj lasten dom.

Predvsem pa vsi na sejo dne 20.
maja!

Joseph Skuk,

zapisnikar odbora za dom.

ČLANOV SOC. KLUBA ŠT. 27.

Cleveland, O.

Seje slov. soc. kluba št. 27. se
vrše v poletni dobi, t. j. v maju,
juniju, juliju, avgustu, septembru
in oktobru, vsako drugo in čet-
rto nedeljo v mesecu ob 9. dopol-
dne, namesto ob 2. popoldne, ka-
kor je v navadi v zimski dobi.

Prihodnja seja se torej vrši v
nedeljo, dne 13. maja ob 9. dopol-
dne. Vsi člani se vabijo, da se je
polnoštevilno udeležijo.

Vsi dopisi in pokljatve, name-
njene slov. soc. kluba št. 27., naj
se odšle naprej pošljijo novoiz-
voljenemu tajniku, Vincent Yur-
man, 1081 Addison Rd. M. P.

LISTU V PODPORO.

Matt Tušek, Piney Fork, O. 50c.

Mary Udovich, Chicago, Ill. —
\$1.30, in odbito že pri oglaših.

Joe Šega, Milwaukee, Wis., \$1.00.

John Kogel, Camas, Wash., 50c.

— Nabrano na delavskem shodu
v Yukon, Pa. dne prvega maja in
poslano po Fr. Kovach \$4.10.

Martin Penich, Little Falls, N. Y.
50c.

Vsega \$6.60

Zadnji izkaz 96.78

Skupaj \$103.38

Predsednik Wilson je ostal pri
tem, da bo Elihu Root načelnik
komisije, ki pojde v Rusijo. Ob-
žalovanja vredno je, da predse-
dnik pri tako važni stvari ne vpo-
števa tako resnih ugovorov proti

imenovanju moža, čigar nekdanje
nastopanje proti ruskim politi-
čnim izseljencem je v Petrogradu
dobro znano. Za Rosta je pa zna-
čilno, da se sari ne odreče, ko vidi

ne le, da je mišljenje proti njemu,
ampak da njegov prihod v Petro-
grad res lahko slabo vpliva.

Za člana komisije, ki gre iz A-
merike v Rusijo, je imenovan tudi
sodrug Russell. Njegovo imeno-
vanje bo vsaj nekoliko odtehtalo ne-
srečno načelnštvo te komisije.

Balancirano življenje.

Kedar ste dobre volje in se po-
čutite izvrstno za vsako delo, je to
znamenje, da balancirano živi-
te. Če se pa tako ne počutite, če

imate tiste živahnosti, imate tu-
di one resistenčne moči, ki bi vas
varovala pred raznimi napadi od

trani bolezni. Vzemite Trinerje-
vo ameriško zdravilno grenko vi-
no, da si ojačite čreva, živce in ves

sistem. Isto stimulira prebavni
organizem do normalne aktivno-
sti. Boljšega zdravila ne morete

dobiti zoper slabo prebavo, glavobol
zapeko, nervoznost, vse želo-
čne neprijetke, splošno slabost itd.

Cena \$1.00. V lekarnah. — Triner-
jev Linniment vam prinese na dom
zanesljivo zdravilo za revmatizem,

nevarjaljo ali ponesrečenja kakor
tudi navadno okrepijo za utrjuje-
ne mišice ali noge. Cena 25 in 50c.

v lekarnah, po pošti 35 in 60c. Jos.
Triner, 1333 — 1339 S. Ashland
Ave., Chicago, Ill.

(Advertisement)

132. Pueblo, Colo. — Jugosl. soc. klub, tajnik Chas. Pogorelec, 508 Moffat ave.

ILLINOIS: —

1. Chicago, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Louis Truger, 2759 So. Avers Ave.

4. La Salle, Ill. — Jugoslovanski socialistični klub, tajnik John Rogel, 427 Ster-
ling Street.

6. Chicago, Ill. — Jugosl. Soc. Udrženje, tajnik Valent. Sosa, 1944 So. Racine
Avenue.

26. Chicago, Ill. — Jugoslavensko soc. udrženje, tajnik I. Poljak, 2306 Clybourn
Avenue.

45. Waukegan, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik P. Pekaj, 620 Marion St.

46. Panama, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Andr. Heršić, box 431.

70. Virden, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Reven, box 173.

Seje so vsako 2. nedeljo v mesecu ob 9. uri zjutraj v Miners Hall.

56. E. St. Louis, Ill. — Jugosl. soc. udrž., tajnik F. Franich, 1710 Gross St.

60. Chicago, Ill. — Jugosl. socialistično udrženje, tajnik Frank Mavrich, 4156
Calumet ave.

67. Springfield, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Bezjak, 1920 So. 14. St.

92. Ziegler, Ill. — Jugosl. soc. udrženje, tajnik Geo. Karlovich, box 6.

109. Granite City, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik S. Gjurishich, b. 665, Madison, Ill.

110. Staunton, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Ant. Auceo, 313 Phillips St. organi-
zator Bartol Jakus.

128. Nokomis, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Mekinda. Seje so vsako
drugo nedeljo v mesecu.

160. Dorrisville, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Fred. Zelenc, Box 168.

168. Staunton, Ill. — Jugosl. soc. udrženje, tajnik Jos. Delich, P. O.

177. Lincoln, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik G. Jurjevich, box 133.

INDIANA: —

25. Indianapolis, Ind. — Jugosl. soc. klub, tajnik Ant. Mravlje, 746 Holmes ave.

41. Clinton, Ind. — Jugosl. soc. klub, tajnik Ign. Mular, L. Bz 449; organi-
zator Ant. Ladiha, 824 N. 9th St. Seje so vsako prvo in tretjo soboto v me-
secu ob 7. uri zvečer.

53. Gary, Ind. — Jugosl. soc. udrženje, tajnik Jos. Yuki, 1995 Washington St.

165. Whiting, Ind. — Jugosl. soc. udrž., tajnik Frank Janich, 401 — 121. St.

KANSAS: —

49. Mulberry, Kans. — Jugosl. soc. klub, tajnik Mike Krule, B. 2, box 28

51. West Mineral, Kans. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Frank Kosich, Box 32.

Seje so vsako 2. in 4. nedeljo v mesecu ob 2 uri popoldne v E. Mineral,
dvorani št. 6.

34. Frontenac, Kans. — Jugosl. soc. skupina, tajnik John Trotter, box 96.

80. Franklin, Kans. — Jugosl. soc. klub, tajnik Louis Karlinger, R. F. D. 4,
Box 86, Girard, Kans.

81. Skidmore, Kans. — Jugosl. soc. klub, tajnik Valent. Wirtlich, R. 3, box 261,
Creek, Mont.

91. Stone City, Kans. — Jugosl. soc. klub, tajnik Mike Fine, box 114.

133. Dunkirk, Kans. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Goršek, box 195, Radley,
Kansas.

150. Ringo, Kans. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Lekshe, Box 407.

157. Gross, Kansas. — Jugosl. soc. klub, tajnik Chas. Jans, Box 118, Croweburg.

173. Mulberry, Kans. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Kogovick, R. R. 2, a. 361.

179. Edison, Kans. — Jugosl. soc. klub, tajnik Rud. Kraine, R. 4, Box 230,
Girard, Kans.

MICHIGAN: —

61. Detroit, Mich. — Jugosl. soc. udrž., tajnik Milan Kocanovich, 387 Ferry ave.

114. Detroit, Mich. — Jugosl. soc. klub, tajnik Ivan Potoknich, 340 Ferry Ave. E.

MINNESOTA: —

22. Chisholm, Minn. — Jugosl. soc. klub, taj. M. E. Sostarich, Box 259.

MISSOURI: —

14. St. Louis, Mo. — Jugosl. soc. udrž., tajnik M. Vojnovich, 1205 Geyer ave.

MONTANA: —

134. Klein, Mont. — M. Meznarich, box 127.

73. Red Lodge, Mont. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Urieb, Bz 734

98. Bear Creek, Mont. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Klopčič, box 181, Bear
Columbus, Kansas.

OREGON: —

40. Portland, Oreg. — Jugosl. soc. udrž., tajnik L. Istvanovich, 621 Bidwell Ave.

OHIO: —

2. Glenoe, O. — Jugosl. soc. skupina, tajnik I. Ziemberger, L. Box 12. —
Redne mesečne seje so vsako 3. nedeljo popol. pri sodr. N. Ziembergerju.

18. E. Youngstown, O. — Jugosl. soc. udrženje, taj. Mart. Kovach, 652½ N.
Ardale St.

26. Neffa, O. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Karl Derrach, box 28.

27. Cleveland, O. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Math Petrovich, 1096 E. 67 St.,
Ant. Rohic, organizator. — Seje vsak 2. četrtak in četrti soboto ob 8.
uri zvečer v mesecu na 1107 E. 61. St.

38. E. Palestine, O. — Jugosl. soc. klub, tajnik Jos. Istenich.

49. Collinwood, O. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Oblack, 15907 Waterloo Rd.

62. Youngstown, O. — Jugosl. soc. klub, tajnik Ign. Slabe, b. 357, Struthers, O.

71. Cleveland, O. — Jugosl. soc. udrženje, tajnik Jos. Eliech, 1107 Addison Rd.

76. Euclid, Ohio — Jugosl. soc. klub, tajnik John Uliga, Cul Rd.

86. Akron, O. — Jugosl. soc. udrž., tajnik 2. Mišić, 27 Cross St.

89. Lorain, O. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Ivosevich, 1673 E. 29. St.

95. Piney Fork, O. — Jugosl. soc. klub, tajnik Matt Tušek, L. Box 12.

123. Maynard, O. — Jugosl. soc. klub, tajnik Paul Bobich, box 271.

113. Bridgeport, O. — Jugosl. soc. klub.

141. Steubenville, O. — Jugosl. soc. udrženje, tajnik Helen Radovich, 222 So. 8th
St.

147. Barbartene, O. — Jugosl. soc. udrženje, taj. Stevo Zinich, Box 384.

159. Bellaire, O. — Jugosl. soc. udrž., tajnik Jos. Vukelich, box 51, Bellaire, O.

161. Yorkville, O. — Jugosl. soc. udrženje, tajnik Stojan Raguz, Box 58.

PENNSYLVANIA: —

3. N. S. Pittsburgh, Pa. — Jugosl. soc. skupina, taj. Alex Madjarich, 603
Chestnut St.

5. Conemaugh, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Podboj, box 862, So.
Fork, Pa. maugh, Pa.

10. Forest City, Pa. — Jugosl. soc. skupina, tajnik John Matičič, box 497.

12. E. Pittsburgh, Pa. — Jugosl. soc. udrž., tajnik 2. Bajekich, box 324.

John Gradinar, organizator.

13. Sygan, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Lorene Kaučič, box 478, Morgan, Pa.

16. Clairton, Pa. — Jugosl. soc. udr., taj. John Apfethaler, Box 128 Elizabeth, Pa.

19. Farrell, Pa. — Jugosl. soc. udrž., tajnik John Jordan, 1120 Greenfield.

32. West Newton, Pa. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Jos. Zorko, R. F. D. 2, b. 50.

57. So. Side Pittsburgh, Pa. — Jugosl. soc. udrženje, tajnik M. Ribich, 2620
Sarah St.

59. New Brighton, Pa. — Jugosl. soc. udr., tajnik John Chogich, box 175.

63. Herminie, Pa. — Jugosl. socialistični klub, tajnik Ant. Kodrich, R. F. D. 3,
Box 106, Irwin, Pa.

65. Johnstown, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Likar, 701 Chestnut st.

69. Herminie, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Rud. Ograjenich, Bz 272.

70. Large, Pa. — Jugosl. soc. udrženje, tajnik Mato Mestrovich, box 75.

74. Willock, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik J. Miklačić, L. Box 3.

77. McKees Rocks, Pa. — Jugosl. soc. udrženje, tajnik Jak. Markovich, 339
Phoenix St.

78. Ambridge, Pa. — Jugosl. soc. udrženje, tajnik John Grgrušč, b. 51.

vsake tretje nedelje v mes. ob 9. popoldne na presterih bca. Ed. Bureau.

Organizator John Baraga. Seje so vsako zadnjo nedeljo v mesecu.

90. Primrose, Pa. — Jugosl. soc. udrženje, tajnik Nik. Vilenica, Bz 753.

99. McKeesport, Pa. — Jugosl. soc. udrženje, taj. Antas Tamao, 413 Archer Ave.

100. Ellsworth, Pa. — Jugosl. soc. udrženje, tajnik Paul Kuffner, box 684.

104. Woodlawn, Pa. — Jugosl. soc. udrženje, tajnik Eli Grba, box 27.

Aliquippa, Pa.

118. Canonsburg, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Paul Posega, box 365, Canons-
burg, Pa.

121. Danio, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Kaučič, box 73.

131. Pittsburgh, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Allich, 4903 Kineaid St.

144. Fitz Henry, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Ant. Bolitich.

155. Reading, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Peter Kocovar, 143 River St.

IVERJE.

Cesar Karl apelira. Poslal je ministrskemu predsedniku grofu Clam Martinicu lastno pismo, ki je ponatpisano v uradni "Wiener Zeitung." V njem pravi "njegovu veličanstvo."

"Tretja zima vojne je minila z vsemi težavami, a dasi imamo še nekoliko mesecev pred seboj do nove žetve, vendar lahko pričakujemo, da nam prinese pomlad pomoč. Vztrajati moramo do prihodnje žetve in do tega časa imamo pričakovati dosti trpljenja."

Ampak gospod Karl Habsburg vendar upa, da prebije ljudstvo vse. Hvali prebivalstvo za vse, kar je doslej stonilo in ga poziva, naj stori nadalje vse za blagor države.

Od cesarja seveda ni pričakovati drugačnega mišljenja. Od njega je že to mnogo, da poziva ljudstvo na žrtve "za blagor države," namesto "za blagor dinastije." Tako so vzgajali princa Karla Franc Jožefa, in kar so napumpali vanj, to daje sedaj od sebe. Nobeno mišljenje pa ni zaradi tega sveto in nedotakljivo, ker je cesarsko. Kakor so cesarji okameneli ostanki preteklosti, tako je okamenelo njihovo mišljenje.

Vse za blagor države!

To se pravi, da je država nekaj, kar mora biti, kar se mora ohraniti in obraniti za vsako ceno in čemur se morajo podrediti narodi, razredi, interesi, skratka vse. Na podlagi te teorije zahteva Karl vse žrtve za blagor države.

Ali teorija je napačna, zato je tudi zahteva neutemeljena.

Karl zahteva nasprotno. Narodi naj umakla razmeram primerna, in se mora izpremeniti, če se izpremenijo razmere.

Živi deli človeštva so narodi, ne pa države. Če so interesi države v konfliktu z interesi narodov, se mora umakniti država, ne pa narodi.

Karl zahteva nasprotno. Narodi nap umaknejo svoje interese in svoje pravice na ljubo državi.

Avstrijska država eksistira edino v interesu habsburške kraljeve. Žrtvovati vse interese habsburške familije. To bi postalo vsaj deloma nerazumljivo, če bi ta familija kaj dajala narodom; toda ona le jemlje. In česar jim ni vzeja, to naj bi ji narodi še prostovoljno dali.

Če izdaja gospod Karl tak apel, je to znamenje, da je potreben. To mora biti že zaradi tega tako, ker cesarji, navdahnjeni od samega svetega duha in zastopajoči božjega očeta, gotovo ne store nič nepotrebnega. Ne glede na to je pa po drugih vestih iz Avstrije verjetno, da je bil tak apel potreben. Kar se poroča o draginji, o pomanjkanju, o bedi vsake vrste, zlasti pa o nezadovoljnosti in o demonstracijah ljudstva, kaže, da ni prebivalstvo nič več kaj posebno navdušeno za žrtve "za blagor države", ampak da veliko glasneje kliče po miru.

Bilo bi le želeli, da bi postali cesarjevi apeli še "potrebnejši," obenem pa tudi neuspešnejši. Nezadovoljnost v Avstriji ni šele današnji pojav; ali sila države, kar pomeni skoraj toliko kolikor sila dinastije, je zadrževala izraze nezadovoljnosti. Potrebno je, da postane nezadovoljnost vse glasnejša; tedaj dobi tudi zaupanje sama vase in tedaj je mogoče, da se iz nezadovoljnosti v besedi izčrpa nezadovoljnost v dejanju.

Iz Poljske prihajajo za nemško kajzerstvo neprijetne vesti. Nekaj časa je bila Nemčija tako srečna, da je dobivala simpatije v gotovih poljskih krogih. To je bilo po ustanovitvi takozvane neodvisne Poljske. Pregovor pravi, da je boljši vrah v roki kakor golob na strehi, in tako je mnogo Poljakov mislilo, da je boljše imeti kos faktično neodvisne Poljske, kakor obljubljeno a neuresničeno neodvisnost cele Poljske.

Omenjene simpatije so se znatno sevrle, ko je nemška vlada po svojih zastopnikih v rajstagu in v prasknem deželnem zboru nekoliko opisala nameravano "neodvisnost Poljske"; iz tistih govorov je bilo namreč spoznati, da bo "neodvisna" Poljska prav tako ali pa še bolj odvisna od Nemčije, kakor je bila prej od Rusije.

Sedaj postaja ta obrat še očitnejši. Iz Varšave poročajo, haje iz avstrijsko-poljskih virov, da je ruska revolucija mogočno razvnela gibanje proti državni uredbi, ki jo uvaja Nemčija. Ruska revolucija je oslabilala stališče Nemčiji prijazne frakcije.

Narodni svet, ki je bil prvotno ustanovljen kot nekakšno parlamentarno telo za podporo državnega sveta pri pripravah za ustanovitev novega kraljestva, je prišel na zadnji seji popolnoma v roke protinemskih "pasivistov". Sprejeta je bila resolucija, da je nadalje trajanje državnega sveta škodljivo in pri volitvi izvrševalnega odbora so bili zagovorniki nemških načrtov poraženi. Ta odbor kontrolirajo sedaj takozvani pasivisti, ki odklanjajo vsako podporo nemškemu režimu in priporočajo, da se počaka na nadaljnjo akcijo Rusije.

Iz Stockholma pa ima "Exchange Telegraph Company" sledeče poročilo: "Časopis Dagens Nyheter javlja, da se vrše priprave za konferenco zastopnikov iz vseh delov poljskih dežel. Poljski delegati iz ruske, nemške in avstrijske Poljske so prišli v Stockholm. Med njimi so vojaški častniki, posestniki, politiki, celo člani vlade, ki sta jo ustanovili Avstrija in Nemčija."

Tudi to so znamenja časa. Ko se je pričela vojna, ni ne ena vlada mislila na ustanovitev ne-

odvisne Poljske. Več kakor smela bi bila trditev, da je smela katerakoli vlada celo tak cilj v svojem programu. Car je pač obetal Poljakom avtonomijo po vojni — ali obljube za dobo po vojni so zapisane v vodo. Nemška vlada je pozivala Poljake na upor proti Rusiji, ali njen tedanji namen je bil osvojitve Poljske.

Ne glede na to, kakšni so bili nameni te ali one vlade, je pa spravišla vojna poljsko vprašanje na površje in sedani ni več moči pogrezniti na dno. Poljsko vprašanje spada gotovo med najvažnejše probleme v Evropi. Dokler ni bilo vojne, je povzročalo trajno politično mrzlico. Sedaj, ko mu je vojna povečala pomen, je narasla tudi njegova važnost za Evropo. In če se to vprašanje ne reši zadovoljivo, bo vznemirjalo Evropo veliko bolj, kakor pred vojno.

Velik pomen mu je dala vojna. Še povečala ga je ruska revolucija. Vsi ti problemi sedaj zahtevajo in žugajo; zahtevajo rešitev, in žugajo z upori, z nacionalnimi boji, sploh s trajnim vznemirjanjem, če se ne rešijo.

Tudi poljsko vprašanje ni edino v Evropi; celo rajdo jih vidimo na vseh koncih in krajih. In nikakor drugače jih ni mogoče odpraviti, kakor z njihovimi rešitvijo.

Na raznih socialističnih konferencah, v socialističnih izjavah in resolucijah je bila med mirovnimi pogoji izrečena zahteva po enakih pravicah za vse narode. Tak glasovi so prihajali iz Londona, Skandinavije, Italije, Rusije, tudi od socialistične manjšine v Nemčiji; in tudi iz Amerike. Kdor smatra to za nacionalizem, je kratkoviden. V interesu socialistične Internacionalne je tak mir, ki odpravi vsaj one vzroke vojne, katere je v sedanjih družbi mogoče odpraviti; to je v prvi vrsti nacionalno zatiranje narodov. Da se podeli narodom nacionalno neodvisnost, je zahteva pravičnosti, slovesno priznava od Internacionalne; a zahtevajo jo obenem interesi socialistične Internacionalne same, ki potrebuje prostejšo pot za razredni boj.

A če hoče socializem to doseči, tedaj je nadvse važno, da si pripori glas pri mirovnem pogajanju. To je velika naloga, v mnogih pogledih težka naloga, ali od nje je odvisen velik del bodočnosti narodov in bodočnosti socialističnega zibanja.

Časopis "Politiken" v Stockholmu je objavil pismo znanega nemškega socialisti Franz Mehninga v Berlinu, ki ga je poslal predsedniku ruskega sveta delavcev in vojakov sodrugu Čejdu. Mehning pravi, da odklanja skupina nemških mednarodnih socialistov — to je manjšina — udeležbo na vsaki konferenci, na kateri bo zastopana večina nemške socialno demokratske stranke. Mehning poziva ruske socialiste, naj odklonijo poslane Suedekuma, člana omenjene večine, in njegove tovariše. Mehning zagotavlja, da govori tudi v imenu Liebknehta in Roze Luksenburgove, ki sta v zaporu.

Ta izjava se nanaša v prvi vrsti na nameravano konferenco v Stockholmu in po njej se mora soditi, da smatra nemška manjšina večino za izvrševalko vladnih načrtov. Samo zaradi tega, ker ima Scheidemannova frakcija v tem ali onem vprašanju drugačno mnenje, ne bi Liebknehtova skupina šla tako daleč, da bi odklonila celo udeležbo na skupni konferenci in priporočila Rusom, naj zavrnejo Suedekuma in njegove tovariše.

Iz tega bi se lahko kaj naučili tisti sodrugi v Ameriki, ki mislijo, da je radikalno zagovarjati separaten mir med Nemčijo in Rusijo, ter imenujejo "zdajalce socializma" tiste, ki se bojujejo proti takemu miru.

Suedekumova misija ima namen, da pridobi ruske socialiste za separaten mir. A radikalni Liebknehtovi kličejo Rusom: Pokažite jim vrata!

Scheidemannova skupina se hoče udeležiti konference v Stockholmu, kakor je že prej iskala stike z ruskimi socialisti, zato, da zagovarja separaten mir.

A Liebknehtovi pravijo: Ne gremo tja, kjer bodo Scheidemmannovi.

Logičen sklep iz tega kaže, da ni Liebknehtova skupina nikakor za separaten mir. In tisti, ki so vedno sliki Liebknehtove pristaje za edine prave socialiste, bi morali ostati dosledni. Vidimo pa, da soglasno v tem vprašanju vprašanju mi z Liebknehtovi, ne pa naši "radikalci."

Nemška manjšina ima gotovo dobre razloge za svoje stališče. Separaten mir je nedvomno nevaren ruski revoluciji. Saj ni treba misliti, da so vsi caristi na Ruskem umrli. Oni le čakajo na ugodno priliko, da bi dvignili glave; to priliko bi jim podal separaten mir. Mednarodni socialisti v Nemčiji pa vedo, da ne bi bila zmaga reakcije na Ruskem ne le silen udarec za svobodo v Rusiji, ampak tudi za demokracijo v drugih deželah.

Separaten mir bi okrepil nemško vlado. Moč, ki bi jo s tem pridobila, bi se pa neizogibno obrnila zoper socializem in sicer v prvi vrsti zoper tisto strujo, ki je ostala mednarodna.

Tisti, ki nas izključujejo iz Internacionalne, ker nasprotujemo separatnemu miru, bodo torej morali izključiti tudi Mehninga, Liebknehta in Roze Luksenburgovo; in menda vso nemško manjšino sploh.

V take zagate prihaja radikalizem, ki nima stvarne podlage.

Dejala mnogomnoštva. Mohamedanci, Mormoni in še nekateri drugi narodi si smejo vzeti po več žen. V Tibetu pa je dovoljeno mnogomnoštvo. Tam sme imeti žena po dva ali tri moše. Tibetanci so baje tako mirne narave, da se med seboj docela dobro razumejo, v hiši vladata prijateljstvo in ljubezen. Može si lepo razdeli med seboj delo in delajo skupaj. Kar se tiče otrok, odloči žena, kdo jih ima rediti in kdo se sme imenovati njihov oče.

JAKO VAŽNO VPRAŠANJE?
"Ali sem še postal socialist na ročnico za 'Proletarca'?"
Še ne!

KANIMIV ČLANEK O NADZOROVANJU BANKE ZVANE "CLEARING HOUSE".

Kaj to pomeni za ljudstvo, če je banka pod nadzorom "Clearing Housea".

Vse banke, ki imajo zvezo s Chicago Clearing House, so podvržene strogu nadzoru od uradnikov tega zavoda. Pregledovanje računov in imetja se mora vršiti najmanj enkrat na leto. Izvedenci natančno preiščejo stanje vsake banke. Vso gotovino preštejejo, pregledajo vse note, varčnine, vključbe in druge vrednostne listine, se prepričajo o fondih, ki so naloženi v drugih bankah in pregledajo knjige in račune. Če najdejo izvedenci kakšne slabe ali dvomljive vrednostne listine, se te ne štejejo več kot imovina banke. Ako se je skrčila vrednost bankega premoženja, mora banka kazni pravilno vrednost v svojih knjigah. Če banka drzno spekulira in se ji pride na sled, mora to takoj opustiti. Vse, kar je slabo, riskirano, se mora takoj odstraniti in nadomestiti z boljimi. Če vsega tega banka hitro ne popravi in stori, izgubi vse nadaljnje ugodnosti in pravice, ki jih uživajo banke, katere so združene v Clearing House.

Kedar se odvzamejo, kake banke te ugodnosti ali če ni sprejeta v Clearing House ima slednja za to dober vzrok. Na drugi strani pa je o banki, ki je članica te zveze, že to dovolj jasen dokaz, da ima dobro imovino, da je njen kredit dober in da vodi svoj denarni promet po predpisih, varno in sigurno.

Načrt za nadzorovanje bank potom Clearing House je bil izdelan v Chicagu pred desetimi leti, od katerega časa naprej ni bankrotirala niti ena banka, ki je bila v zvezi s tem Clearing Houseom. Ako je šlo na ali drugi banki slabo vladalo panike ali vojake, so ji takoj prikočile na pomoč druge Clearing House banke in ji pomagale, dokler se niso povrnilo zopet normalne razmere. Ta Clearing House nadzorovalni načrt se je pokazal tako uspešen, da so povsod, kjer koli se nahaja kak Clearing House, sprejeli ta načrt.

American State Bank je v zvezi s tem Clearing Houseom, je pod njegovim nadzorom in ima vse privilegije te banke, kateri poda vsako leto pet polnih računov.

American State Bank pa je tudi pod državnim nadzorom in odda vsako leto pet detajliranih računov o stanju Banking Departmenta države Illinois. Napravite NAŠO banko za VAŠO banko in Vaš denar bo varen in ga lahko dvignete, kedar ga želite.

Vprašajte za seznam naših First Gold hipotek. Kakor tudi seznam \$100.00 in \$500.00 zlatih hipoteknih bonдов.

AMERIŠKE DRŽAVNE BANKE
Blue Island Ave., vogal Loomis in 18. ceste.

ORO

Priprepen po načinu, ki ga je rabil star moder menih

SOROL

se je izkazal čudovito uspešnem za hrta želodec in trebuh, hla vrata, naduho, glavobol, izgubo teka, prehlad v glavi, itd. itd.

Priredi za ista kompanija, ko dela glavni "Pain Expeller" staro vredno sredstvo za vdrnenje. Pamenen človek ima eno steklenico vedno pri roki, če in 50c v vsaki lekarni, na hiši, na pri F. A. D. RICHTER CO. 14-50 Washington Street, NEW YORK

Central Hotel
Conemaugh, Pa.
Fred. Mosebarger,
LASTNIK.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Škrlavnik za notranje bolezni in rane.

Škrlavnik za prehlade, bronhitis, astma, kašelj, itd. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Urodo od 1 do 5 p. pol.; od 7 do 9 večer. Izven Chicago živeti bolniki naj pišejo slovesno.

CARL STROVER
Attorney at Law
Zastopa na vseh sodiščih.
Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah.
St. sobe 1009
133 W. WASHINGTON STREET
CHICAGO, ILL.
Telefon: Main 3989

Moderno urejena gostilna
VILLAGE INN
s prostornim vrtnom za sile
MARTIN F. ...
Ogden Ave., blizu cestne
ške postaje, Lyons, Ill.
Telefonska številka: 224 m.

Ako želiš čitati najnovejšo in dobre novice, potem se naroči na "Milwaukee Leader" največji socialistični dnevnik vzhodno od mesta New York. Stane 25c na mesec. Milwaukee, Wis.

LOUIS RABSEL
moderno urejen salon
NA 400 GRAND AVE., KENOSHA, WIS.
Telefon 1199

Ena najboljših socialističnih revij v angleškem jeziku v Ameriki je: "INTERNATIONAL SOCIALIST REVIEW." — Izbir mesečno in stane \$1.00 na leto. Naslov: Int. Soc. Review, 341 E. Ohio St., Chicago, Ill.

MODERNA KNIGOVESNICA
Okusno, hitro in zapešno delo za privatnike in društva. Sprejeto mamoročila tudi izven mesta. Imamo modern stroje. Nizke cene in poštna postrežba.
BRATJE HOLAR
1633 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

SLOVENC
pristopajte k
SLOVENSKI NARODNI PORNO JEDNOTI

Naročite si devnik "Prosveta". List stane za celo leto \$3.00, pol leta pa \$1.50. Vstanovljajte nova društva. Doseči članov(ice) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Naivečia slovanska tiskarna v Ameriki je
Narodna Tiskarna
2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

KADAR potrebujete društvene potrebine kot zastave, kape, regalice, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka
F. KERŽE CO.,
2711 South Millard Avenue.
CHICAGO, ILL.
Cenike prejmete zastoni. Vse delo garantirano.

Edini slovenski pogrebni
MARTIN BARETINČIČ
324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

V teh dnevih velike draginje

bi se moral vsakdo varovati pred boleznijo, ki pomeni velike izdatke za hišo. Popolna resnica je v pregovoru: "Forewarned is Forearmed". Slaba prebava glavobol, zguba okusa, splošna slabost, vsi taki znaki vas opozorjujejo, da iščete zanesljivega zdravnika — malo pozornosti vašim črevam, bo vam pomoglo preprečiti sitne nepravilike.

Trinerjovo Ameriško Zdravilno Grenko Vino

je tisto zdravilo, katerega potrebujete v takih slučajih. Isto izčisti čreva, odstrani zbrano neporabno tvarino, v kateri se rode in množe razni bacili, pomaga prebavi, povrne okus in očisti kri in želodec, ki so potem vstanu braniti se pred večino napadajočih bacilov. aZ gori označene slučaje, nadalje za nervoznost, želodčne nepravilike pri ženskah ob času življenjske premenbe, kakor tudi pri premogajih v premogarskih okrajih, itd., je priznano to zdravilo za najboljšo izmed vseh enakih pripravkov. To vino je pripravljeno iz grenkih zelišč, korenin in lubja, ki imajo znane zdravilne moči in iz čistega, naravnega, močnega rdečega vina. Isto je dobro tudi za najbolj občutljivi želodec. Cena \$1.00. V lekarnah.

Trinerjev Liniment

vam prinese v hišo pravo družinsko zdravilo. Je nepreskoljiv za revmatizem in nevralgijo, je izvrsten pri ponesrečenju, za zvijenje, otekline, okorel vrat, itd. Je jako poživljajoč za utrujene mišice po težkem delu ali dolgi hoji. Cena 25 in 50c v lekarnah, po pošti 35 in 60c.

Trinerjev Cough Sedative

je najbolj zanesljivo zdravilo zoper prehlade in kašelj, hripavost, vnetje sapnika, naduho, itd. Cena ista kakor za liniment. Trinerjeva zdravila so dobila najvišje mogoče nagrade na mnogih mednarodnih razstavah. Zadnje nagrade: Zlata kolajna—San Francisco, 1915, Grand Prix—Panama, 1916.

JOS. TRINER
kemik izdelovalec,
1333-1339 So. Ashland Ave. Chicago, Ill.

AD. ZAMSKY
Artistični Slovanski
...Fotograf

Posebno pozornost za slike novoporočencem. Obiščite nas, in prepričajte se!

1255 W. 18th St. Med Throop in Allport ulice.

ZENSKI "RAJ".

Prvotno je vladal skoraj pri vseh narodih matriarhat, t. j. materinska oblast, sedaj pa vlada do malega povsod patriarhat, t. j. očetovska oblast. To se pravi, oče ima glavno besedo v hiši in v javnosti, ženska pa mora molčati. Vendar pa se dobe še okraj, kjer vladajo ženske. Tak ženski raj je dežela Menangkabauv na otoku Sumatri. Tukaj so ženske izključne

gospodarice. Ženske so lastnice zemlje in hiš; po materah se imenuje rodina. Posestvo podeduje vedno najstarejša hči. Če mati nima nobene hčere, pa je dedinja hči najstarejšega materinega brata. Ko se dekle omoži, dobi kos zemlje, samo ob sebi je razumljivo, da je mož pomaga obdelavati to zemljo. V resnici pa možki prav malo delajo in skoraj ničesar ne prispevajo za vzdrževanje rodbine.

Nasprotno dobe možki mesečno gotovo zneske za svoje potrebe. V največjem času prihajajo Holanci k Menangkabauv ter imajo priliko pri Holandcih kaj zaslužiti. In od tega časa si izkušajo možki pridobiti gospodarsko neodvisnost. Ženski svet menangkabauvski je s to izpremembo baje popolnoma zadovoljen, kar kaže, da ne smatra svojega stališča za — raj.